

Актывізаваць падрыхтоўку да з'ездаў

Светлі год для беларускага народа незвычайны. Сорак год таму наад Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі абудзіла сілы некалькі зацікаваных народа да самастойнага палітычнага, эканамічнага і культурнага жыцця. Беларускі народ у вялікім братэрскім саюзе з другімі народамі, пры дапамозе старошага брата — рускага народа, пад сцягам Камуністычнай партыі пайшоў дарогай сацыялізму і нацыянальнага адраджэння. Вялікія перспектывы сацыялізма выявілі яго заўсёды толкі наперад і наперад, і тое, што мы сёння маем, чым сёння стала Савецкая Беларусь, не можа не радаваць, не захапляць сэрца кожнага патрыяты, не выклікаць у ім законнай гордасці за свой народ, які гераічнай, самаданай працай высока ўзняў эканамічнае і культурнае жыццё свайго роднага рэспублікі.

Літаратары Савецкай Беларусі сустракаюць саркаваму гадзіну рэспублікі вялікімі творчымі здабыткамі. Многія творы сучасных пісьменнікаў і паэтаў Беларусі, не кажучы ўжо аб творах класікаў нашай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа, набылі бясспрэчную відомасць, сталі здабыткам шматлікага савецкага чытача. Нікога ўжо не адзіду, што творы беларускіх аўтараў выходзілі ў вялікім кітаі, што іны знайшлі сабе дарогу да сэрца чытачоў у краінах народнай дэмакратыі. А гэта азначае, што наша беларуская літаратура выйшла на дарогу сталасці і ўпэўненна крочыць поруч з іншымі братнімі літаратурамі ў камуністычнае будучыню як здабытак гераічнага, працалюбивага, таленавітага народа.

Літаратары Савецкай Беларусі, ідучы заўсёды ў нагу са сваім народам, сёння маюць права сказаць, што іны сваёй творчасцю дапамагалі і дапамагаюць народу ў яго вялікіх творчых будаўнічых справах. Аб гэтым сведчаць такія творы апошніх год, як раманы «Векнаміныя дні» М. Лынькова, «Балі зліваюцца ракі» П. Броўкі, «Крыніца» Т. Шамякіна, «За годам год» У. Карпава, «Даль палыма» І. Шаўчэка, вершы Максіма Танка, Мілена Панчанкі і многіх іншых. Менавіта той пісьменнік мае творчы пошпек, які не цураецца жыцця, шукае ў ім таго поэтычнага, таго гераічнага, што тыпова, характэрна для народа, які будзе камунізм.

Цэнтральны Камітэт КПСБ заўсёды патрабаваў і патрабуе ад савецкіх літаратараў самай найвышэйшай сувязі з жыццём. Аб гэтым яшчэ раз напаміну літаратарам М. С. Хрушчоў у сваіх выступленнях на пытаннях літаратуры і мастацтва. Бо той літаратар, які адарываецца ад вытокаў народнага жыцця, немінуха страціць перспектывы, апынецца ў палоне зробленых фактаў, перад крывым люстрам, якое скажона адлюстроўвае рэчаіснасць. На жаль, такія факты хоць і рэдка, але трапляюцца і ў нас.

Камуністычная партыя, Савецкі ўрад стварылі ўсе ўмовы літаратарам для творчай работы, патрабуючы толькі аднаго, каб яны працавалі, на аснове выпрабаванага метад сацыялістычнага рэалізму, з высокім майстарствам стваралі багацце нашай літаратуры. Восем чаму, рыхтуючыся да рэспубліканскага і Усеаюнага з'ездаў пісьменнікаў, літаратары Савецкай Беларусі павінны дасканаваць, па-гаспадарску аніціць, яшчэ раз аглядаць здабыткі, якія мае наша літаратура. Менавіта цяпер, як ніколі, павінна быць актыўнай творчай думка кожнага пісьменніка, кожнага крытыка. У перадаўніцкіх творчых рамах мы павінны не толькі падсумаваць здабыткі, якія мае наша літаратура, але і вызначыць шляхі яе развіцця на далейшае.

Да рэспубліканскага і Усеаюнага з'ездаў пісьменнікаў засталася ўжо не так многа часу. Аднак жа ў нашым Саюзе, яго друкаваных органах — часопісах і на старонках нашай газеты не відаць тых творчых дыскусій, якія б даў магчымасць абгуліць творчы вопыт нашых літаратараў, дасканаваць разабрацца ў тым, што ім зроблена. У гэты момант з'ездамі

павінна была творца ў усіх жанрах, пісьменнікі накіравалі на творчы пошпек. Задача нашай крытыкі — пагаспадарку, аб'ектыўна, без прадуманасці разгледзець усе гэта, прасачыць станавленне метад сацыялістычнага рэалізму на канкрэтных творах беларускай літаратуры, заахвоціць тое плёнае, што мае перспектыву ў творчасці кожнага пісьменніка, і, наадварот, раскрытыкаваць тое, што чужое савецкай літаратуры як выказніцы самых кроўных інтарэсаў народа.

За апошні час у беларускую літаратуру прыйшло нямаля маладых літаратараў, на старонках часопісаў ужо часцей па'яўляюцца новыя раманы, апавесці, апавяданні, паэмы, вершы. Але наша крытыка, на вялікі жаль, не заўсёды заўважае гэты жылы літаратурны працэс, не дае грунтоўных і аб'ектыўных адрака кожнай новай літаратурнай з'явы.

Зусім слушна будзе кінуць напрок прэзідыуму Саюза пісьменнікаў БССР, яго творчым секцыям за тое, што іны вельмі мала займаюцца творчымі пытаннямі, мала ставяцца на абмеркаванне, хоць такіх праблем безліч і вырашаць іх павінны перш за ўсё творчыя секцыі, бо іны з'яўляюцца тымі ядрэмі, у якіх павінна кіпець жыццё, вылучацца, абгуліцца ўсе становішчы, што мае беларуская літаратура. Асабліва адзначыць перад секцыямі крытыкі. У крытыку яшчэ непачаты край работы ў пастаноўдзі і вырашэнні праблем станавлення метад сацыялістычнага рэалізму канкрэтна на творчасці беларускіх пісьменнікаў, у абгулішні валака саркагадовага вопыту нашай літаратуры, у дасканалай і аб'ектыўнай ацэнцы таго, што зроблена літаратарамі за гады пасля трыццаці з'ездаў пісьменнікаў рэспублікі.

Незгада сказаць, што наша крытыка мала зробіла. За апошні год усе часцей і часцей паўстаюць манатрафія аб пісьменніках, якімі крытычны артыкулаў, больш-менш поўна распрацаваны праблемы літаратуры крытычнага рэалізму XIX і пачатку XX стагоддзя. Аднак жа дагэту яшчэ наша крытычная думка не абгуліла вопыту беларускай савецкай літаратуры. Нават такі не вельмі далёкі па часе перыяд 20-х гадоў, супярэчлівы і складаны перыяд, не знайшоў поўнага адлюстравання ў нашай крытычнай літаратуры. Чамусьці стала ў нашых крытыках, асабліва старошых, нейкая традыцыйная — ухліпца ад распрацоўкі належащих пытанняў і праблем сучаснай літаратуры. Іны больш за ўсё акупаюцца ў мінулае. Безумоўна, распрацоўка і асветленне праблем мінулага нашай літаратуры — вельмі важная і патрабная справа, але куды важней умяшчаць у належащих літаратурны працэс, уздзейнічаць і накіроўваць яго ў магучае рэчышча сацыялістычнага рэалізму. Гэта пачасная і належащая задача крытычнай думкі рэспублікі. Трэба да з'ездаў абгуліць усе тое, што зробіла наша літаратура за апошні год, вызначыць яе тэндэнцыі развіцця, распрацаваць і асветліць важнейшыя праблемы таго, як наша літаратура на аснове метад сацыялістычнага рэалізму маюць не толькі ў сэнсе тэматычнай актуальнасці, але і як яна ўдасканальваецца ў майстарстве, як адмаца са свайго шляху ўсялякія правы развіцця, прысмакана бытывізма, натуралістычнага апісальніцтва.

Наша літаратура моцна сваімі сувязямі з жыццём народа, з яго штодзённымі клопамі і патрабамі, яна заклікана глыбей абгуліць духоўныя інтарэсы народа. Няма ніякага сумнення, што беларускі літаратар, адзін з вядучых атрадаў савецкай літаратуры, рыхтуючыся да слаўнага саравагоднага рэспублікі, да сваіх пісьменніцкіх з'ездаў, дабіцца новых творчых пошпек, убагаціць духоўную скарбніцу народа новымі высакідамі і мастацкі дасканалымі творами.

Разам з усімі краінамі працоўна Савецкай Беларусі радасна адзначылі Усеаюнавы дзень чыгуначнікаў. У Мінску, у парку імя Горкага, было наладжана масавае гульняе ў гонар свята. Тут выступілі калектывы мастацкай самадзейнасці чыгуначнікаў Мінскага вузла.

На здымках: выступленне калектыву мастацкай самадзейнасці клуба імя Ільіна.

ТВОРЧАЯ ТРЫБУНА

Мастацтва для народа

У беларускім жыцці асноўнае месца трыбуна займае тэматычная карціна. У творах Бражкоўскага, Гаўрленкі, Забарава, Бражкоўскага, Р. Кудрэвіча, А. Кроля, Крохалева, Машішоўскага, Манасона, Шаўчэка, прывесчаных мірному працоўнаму жыццю, і ў карцінах на гісторыка-рэвалюцыйнай і ваеннай тэмы Воранава, Зайцава, Савіцкага, Жытнева перад гледачом паўстае вобраз народа-стваральніка, народа-працаўніка, народа-творцы свайго жыцця.

І прынятыя рамантычны пафас палатна «Найлепшы рыбак» на возеры «Нарач» Пірэй і светлы, радасны пошпек на працу савецкіх людзей у карцінах Манасона, Бражкоўскага, Забарава, і імкненне ўбачыць ў штодзённым абліччы завода сярпаўдзіннае жыццё і прыгожасць у творах Бражкоўскага, і тое, што ў гістарычных карцінах Зайцава, Жытняка, Воранава, Савіцкага, Крохалева, Шыбеява жывуць людзі працы, — усе гэта складае аду з самых галоўных вартасцей сучаснага беларускага выяўленчага мастацтва.

У творах апошняга часу мастакі больш чым раней імкнуліся павялічыць да вырашэння вобраза прынятыя, каб не толькі адлюстравалі тую ці іншую з'яву, але і перадаць адпаведны настрой, эмоцыянальны стан. З гэтым звязана і вялікая ўвага да псіхалагічнай нагляднасці вобраза чалавека.

У карціне Воранава «Раціца ў Кастрычніку» (Мінск, 1917 г.) галоўнае — вобраз эпохі, партыі, вобраз; калі ў карціне Зайцава «Абарона Брэсцкай крэпасці» адлюстравана вайсковая вышук дэмакіі, парыву, дык у яго «Заснонае» пераважае ўнутраная сабранасць, псіхалагічная напружанасць.

Унутраны перажыванні чалавека — аснова карціны Гугеля «З мінулага», Крохалева «Запіс у каласе», Жытняка «Да партыі на дамоў». Лрычна, пазытыўная адухоўленасць вызначае настрой карцін Р. Кудрэвіча «Ідзе гарманіст», Машішоўскага «Песня», Кухарава «Балы-дана».

П. НІКІФАРАУ

У творах беларускіх жывапісцаў няма якіх-небудзь эфектных эксперыментаў у галіне манеры, мастацкіх прыёмаў, таму што ірае вонкавае выражэнне не заўсёды сведчыць пра глыбокую ўнутраную сутнасць вобразаў. Нярэдка самая іркая і бліскучая ўспышка пахідае пасля сябе толькі жменьку пошпек. Самае галоўнае — ўнутраны стымул, які рухае мастацтва. Асноўнае ў далейшым выкладку тое, наколькі мастацтва адлюстроўвае жыццё свайго народа, яго волю ў будаўніцтве камунізма.

Сучасны стан беларускага жывапісу сведчыць, што пры ўсім недахопе ён цярпелі больш, чым калі-небудзь раней, адлюстроўвае дзейнасць савецкага народа. Асноўнай адрні вынікаў творчай работы мастакоў можа з'явіцца разбор твораў, якія аспянаваліся ў беларускіх залах Усеаюнага мастацкага выстаўкі і на рэспубліканскай выстаўдзі, што былі прывесчаны 40-гадоў Кастрычніку. Натуральна, рыхтуючыся да такой вялікай даты, многія беларускі жывапісцы звярталіся да тых Кастрычніцкай рэвалюцыі, гісторыі будаўніцтва Савецкай дзяржавы. Характэрна, што ў карцінах беларускіх мастакоў на гэты тэмы больш востра выяўляецца разнастайнасць індывідуальных творчых пошпек, чым у карцінах на сучасны тэмы. У надаліжшае мінулае было бадай наадварот. Гэта вельмі паказальна: кожны мастак хацеў сказаць сваё слова пра тое, што ўжо не раз сустракаецца ў нашым мастацтве.

Характэрна таксама прыкметнае імкненне жывапісцаў у гэтыя жанры адзіць ад святага распаку, больш увагі надаць агульнаму стану, настрою. Так, у аснове вырашэння карцін Пірэй, Воранава, Гугеля жывуць не сюжэты-драматычная завязка, а настрой. Паэтычны пачатак прысутнічае ва ўсіх гэтых карцінах. Тут у надаліжшы і імкненне глыбей падысці да гісторыі, не ілюстраванна, а з пранікненнем у дух часу, жаданне знайсці больш дасканалыя сродкі адлюстравання. Але пры ўсім гэтым названыя творы прымушаюць задумацца і пра тое, у якой меры і ў якой форме такі падыход можа быць плённым для раскрыцця сутнасці вялікіх гістарычных падзей. Паэтычнасць не заўсёды можа аказацца адпаведнай сутнасці гістарычнай з'явы; у гістарычнай карціне павінен адчувацца пошпек гісторыі.

Восем чаму з карціны Пірэй «Найлепшы рыбак» на возеры Нарач», карціны своеасабліва, цікавай па кампазіцыі і каларыту, няясна, што ж за паўстанне ўзялі рыбакі? У карціне А. Кроля «Пасля курлоўскага растрэлу» неадпаведна адчуваецца трагічнасць гістарычнага факту, а курлоўскі растрэл, як вядома, — трагедыя. Паэтычна стварэння і вельмі рэальна па жывапіснаму вырашэнню карціна Воранава «Раціца ў Кастрычніку» (Мінск, 1917 г.) хутчэй перадае ўражанне ад гістарычнай эпохі, чым напружаны ўнутраны імпульс трыумфальных дзён, рашучых баў працэсуў. Аўтары неадпаведна надаць увагі драматычнаму развіццю тэм.

Наведваючы выстаўкі, часта ловім сябе на думцы, што, здавалася б, добрай па амету і выкананню карціна не аказвае той сілы ўздзеяння, якой можа быць ад яе чакаць.

Пытанне аб закончанасці жывапісу ў нашым беларускім мастацтве — вельмі важнае, бо вельмі часта нашы мастакі даюць на выстаўдзі карціны, якія сведчаць, што мастацкі тэма ці іншая аўтара былі значна большымі, чым вынік, яго працы.

Закончанасць твора залежыць не ад колькасці дэталей і вонкавай апрацаванасці форм. Яна характарызуецца паслядоўнасцю ўсёй канцэпцыі, думкі, пацунія, якія прасякаюць выяўленчую тэма твора.

(Знакчанне на 2-й стар.)

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАў БССР

№ 603 (1285) Серада, 6 жніўня 1958 года Цана 40 кап.

Кожны дзень — толькі наперад!

Цэнтральны бульвар Полацка размешчаны так, што большасць жыхароў горада карыстаецца ім пастаянна. Ён цягнецца ад гандлёвага цэнтра да плошчы, дзе спыняюцца ўсе гарадскія і загарадныя аўтобусы. І прыежджыя, і самі палачане, праходзячы зыбаль алей, чытаюць на адным са шчытоў-панатаў:

«У БССР па адзін дзень прамысловай прадукцыі выпускаецца столькі ж, колькі ў дэвалюцыйнай Беларусі выпускалася за цэлы год!»

Цудоўныя словы. Які багаты змест за імі!

Полацку хутка будзе тысяча сто год. Трэба напісаць вялікую кнігу, каб хоць коротка расказаць пра ўсё, што складала гонар старажытнага горада. Змест першых старонак гэтай кнігі — пра сівую мінуўшчыну. Іначэ больш яркіх ратных і працоўных подзвігаў і гісторыі горада, пачынаючы з перадаў ўтварэння Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі. Пра многія ж справы Полацка можна гаварыць толькі ў цанераным часе.

настолькі, што ўжо не бачыла свайго жыцця без такога падпрямства. І восня ў Полацку, на рэальным заводзе, у рэальных пяхах, якія раней існавалі для яе толькі на ватмане. Праўда, тут пакуць не займаюцца каларовым валаком. Пытанні, якія патрабуюць вырашэння, і без гэтага многа.

— Ці можна атрымаваць валакны таёнай сямі мікраўн? Якіх якасцей можна ад яго чакаць?

Работніцы пытаюцца — тэхнолаг спяшаецца адказаць:

— Так, можна! Шляхно павуцінне можа быць таўшчынёй у чатыры і нават у два мікрыны. Для гэтага трэба павялічыць тэмпературу паўзнення і скорасць выцягвання.

— Бабыны павіны круціцца хутчэй?

— Восем іменна.

— З яго таксама можна быць 6 рабін пражу? І таць папазно? Восем была б... казанчая, набесная тканіна!

Чуецца скептычны мужчынскі голас з боку:

— «Нябесная тканіна» не мае тэхнічнага значэння. Ведаем мы: дзе тонка, там і рвецца!

Але Бражкоўскага адразу ж пярэе. Аказваецца, шляхно валакно, напярэкор народнай прымаўцы, чым таёнайса — тым больш трывалае. Пяцімікраўна павуцінна здольна процістаяць сіле на разрыв, якая складае амаль трыста кілаграмаў на квадратны міліметр.

Гэтая размова — толькі маленюка дэталі, акая раскрывае характар адносін палачан да свайго адзілукага вытворчасці. Галоўная сіла, акая ўзнікае іх на брацьдзі па план, а імкненне наперад — заклік партыі да развіцця хімічнай прамысловасці. Кожны ведае, што шляхно валакно са-стаўная частка ўваходзіць у вялікую колькасць пластыка...

Аляксандр ДЗІТЛАУ

Палачан, якія ўмеюць ператвараць шкляны шарык у бела-снэжную шаўкавістую нітку, а затым з гэтай ніткі ткаць палатно з небывалымі ўласцівасцямі, яшчэ год назад ніхто не ведаў. Іны робяць гэта на новым прадпрыемстве, якое называецца «Полацкі завод шклянога валакна».

Завод стаіць над Дзвіной. Ён абкружаны не агародай, як звычайна, а рыжымі траншэямі і гудамі ўсёпаўнага зямлі. На рыштунках, прылепленых да яго сцен, працуюць тынкоўшчыкі. Самазвал павозыць цэглу і цемент.

Экі чорны дым распуляна гудруна сіллена пад тэрыторыя, акая неўзабаве будзе называцца заводскім дваром.

У некалькіх месцах на сценах раскленыя вялікія аб'явы аб адкрытым партыйным сходзе. На парадку дня адно пытанне: аб магчымасцях хутчэйшага завяршэння будаўніцтва першай чаргі. Завод толькі пачаў убарца ў сілу, але кожны дзень з яго ў ронныя адрасы адпраўляюцца каштоўныя грузы — скурні з валаком і тканінай, без якіх жыццё многіх прадпрыемстваў з'яўляецца ўжо нямойсільным.

Пасля майскага пленума Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі, калі штучным матэрыялам быў шырока адкрыты шлях у народную гаспадарку, прада полацкіх прадзільшчыкаў і ткачоў стала асабліва каштоўнай. Цяпер ужо цяжка назваць галіну прамысловасці, у якой не знаходзіла б сабе прымянення шкляное валакно.

Тканіны з яго не выцягваюцца і не ссадаюцца. Не гаряць. Маюць вялікую трываласць. Хімічна інертныя: не падвяргаюцца ўздзеянню кіслот, гарачых газаў. І само валакно, і тканіны з яго маюць уладасць пераўсасцябляцца. У спалучэнні з іншымі штучнымі матэрыяламі (галюльным чынам з сінтэтычнымі смоламі) іны на-вываюць выдатны электра-ізаляцыйныя і цепла-ізаляцыйныя якасці. Пропітаная смоламі тканіна са шклянога валакна замяняе сталь. З такога ж палімера-шклянога матэрыяла паспелі ўжо адлітавацца кузаў «Чайкі» — першага савецкага пластымасвага аўтамабіля.

А пачынаецца ўсё з маленькага, пра-зрыстага, бескаляровага шарыка. У адрозненне ад звычайнага шкла, шарык-пра-бачка тканіны не мае штолчы. Гэтая заўвага можа паказацца вельмі спецыяльнай, але нічога не зробіць — менавіта ў гэтым галоўнае заслуга хімікаў, якія да-лілі свету новы від прамысловай сыравіны.

Але зноў пра завод. Не адразу можна зразумець сумны жарт Аляксея Шпіліваца Чудзінава, дырэктара завода, які заявіў, што «будаўніц прадпрыемства па-свойму ўдзельнічаюць ў выкананні» плана вы-пуску прадукцыі.

Іх удзел у тым, што іны цягнуць план наад. І вось чаму. Там, дзе здабы-ваецца і апрацоўваецца валакно, сачэнне акая складае сем тысячных міліметра, не можа быць палу і брута. Там, дзе сёння ўжо знаходзіцца будаўніц і мантажнікі, даўно павінны былі б спакойна пра-цаваць нашы людзі. Праблема закончэння будаўніцтва сёння для нас самая сур'яна.

У дырэктара мала вольнага часу, але ён ахвотна бярэцца за «агульную адукацыю» сваіх наведвальнікаў:

— Над намі складаная сістэма ўзаема-адносін паміж кіраўніцтвам Саўзнагарса і Міністэрствам будаўніцтва, — гаворыць ён. — Пасю да гэтага — банк, практычны інстытут, пастаўшчыкі абсталявання і арганізацыі, якія плануюць забеспячэнне... Кожны дзень унікаюць усе новыя і новыя пытанні, якія трэба тэрмінова вырашаць. Кожны дзень мы павінны рабіць новы крок наперад...

Гэта не проста нараканне кіраўніка і не жаданне пахваліцца. Факты, сведкам якіх заклікаецца быць і чытач, пераконваюць у гэтым кожнага.

зе не проста змазка. Добра сказаў памочнік майстра, камсамалец Кожан Бораў:

— Да тэхнікі заўсёды трэба звяртацца «на вы».

Раска пра тое, як атрымаваць вала-кно і тканіну са шкла, не можа вестца без тэхнічных падрабязнасцей. Справа тут не толькі ў псіхалогіі людзей, для якіх лёс прадпрыемства стаў іх уласным лёсам. Калектыву Полацкага завода, большасць акая — моладзь з сярэдняй адукацыяй, уаўдае сабой прыклад рабочага асяроддзя новага тыпу. Радавому рабочаму гэтага за-воду аказваецца пад сілу пытанні, якія раней ставілі перад сабой толькі інжыне-ры...

Галоўны корпус завода мае чатыры па-верхі. Тэхналагічны працэс і ўмоўная ча-рга «запалітных знакаў» пачынаюцца на самым версе, у цэнтры электраплавільных печаў.

Пад разуменнем «печ» мы, нават з бы-тавых, кватэрных пазіцый, разумеем нешта ўнушальнае. А тым больш — завод-ская печ! У Полацку нас чакае расча-рванне, якое хутка змяніцца адзіленнем. Перш за ўсё — аб матэрыяле. Гэта не цэгла і не шмот, закладаны ў чыгунную абалонку. Не, гэта — плавіна! І слова «печ» прымяняецца да гэтага прыста-вавання толькі ўмоўна. Яго называюць больш канкрэтна: ШПА — шкляно-радіагэнага сівлау. У гэтым сасудзе плавяцца шкля-ныя шарыкі. Аб'ём нагрэвальніка складае ўсяго каля двух з паловай літраў. У дзе-ло два рады мікраскапічна малых аду-лілі. Распулянае шкло выцякае праз гэ-тыя адуліны і адразу ж застывае, утвар-ваючы тоненькія павуцінкі. Сячэнне іх — сем мікраўн.

Пад разуменнем «печ» мы, нават з бы-тавых, кватэрных пазіцый, разумеем нешта ўнушальнае. А тым больш — завод-ская печ! У Полацку нас чакае расча-рванне, якое хутка змяніцца адзіленнем. Перш за ўсё — аб матэрыяле. Гэта не цэгла і не шмот, закладаны ў чыгунную абалонку. Не, гэта — плавіна! І слова «печ» прымяняецца да гэтага прыста-вавання толькі ўмоўна. Яго называюць больш канкрэтна: ШПА — шкляно-радіагэнага сівлау. У гэтым сасудзе плавяцца шкля-ныя шарыкі. Аб'ём нагрэвальніка складае ўсяго каля двух з паловай літраў. У дзе-ло два рады мікраскапічна малых аду-лілі. Распулянае шкло выцякае праз гэ-тыя адуліны і адразу ж застывае, утвар-ваючы тоненькія павуцінкі. Сячэнне іх — сем мікраўн.

Дыяметр шклянога шарыка — два сан-тыметры; вага — 9—10 грамаў. На ба-быні, акая робіць шэсць тысяч абаротаў у мінуту, з масы шарыка амотваецца паў-тра кіламетра валакна.

Шэсць тысяч абаротаў у мінуту... Сем мікраўн...

А ці можна атрымаваць яшчэ больш тонкае павуцінне? І што з гэтага можа выйсці? З такімі пытаннямі звярнуліся дзве маладыя работніцы да начальніка змены, тэхнолага Алы Іванаўны Бражкоўскай. Сама яшчэ камсамолка, акая знешне нічым не адрозніваецца ад работніцы, Бражкоўскай не толькі кіруе ходам вырабу шклянога валакна, але і вядзе тэхнічную прапаганду сярод моладзі. Усяго год, а-кая, будучы дыпломніцай Беларускага па-літэхнічнага інстытута, абараняла створа-ні ёю праект завода каларовага шклянога валакна. У інстытутскіх лабараторыях бы-ло зроблена нямаля доследаў, перш чым у руках Алы аказаўся беспаспелы рубіна-вы шкляны шарык. Са сваім, пакуць што-толькі ўваляемым заводам, яна звязалася

рола аб развіцці хімічнай прамысловасці. Кожны ведае, што шляхно валакно са-стаўная частка ўваходзіць у вялікую колькасць пластыка...

Вышэй гаварылася аб умоўных запалі-тных знаках над рознымі часткамі вы-творчасці. Восем некалькі прыкладаў та-го, як палачане распуляюцца з праблема-мі, што ўнікаюць.

Замаслівальнік, які забяспечвае пера-тварэнне пучка хрупкага павуцінна ў эластычнае валакно, цяпер нарыхтоўвае-цца ўчуню.

«А ці не рабіць гэтую амальсю ма-шынай? І не толькі дзеля эканамічнага эфекту?»

Начальнік рамонтнай майстэрні По-лацка Кузьміч Дзімітрыеў і галоўны нік заводу Валандін Міхайлавіч спраектавалі машыну для нарыхт-маслівацца. Хутка яна пачне ш

У нарыхтоўчым цэху, на трэ-се, валакно перамотваецца з тэ-картонных патроны. Тут па дэ і больш, скручваючыся, утвар-ваючы тоненькія павуцінкі. Сячэнне іх — сем мікраўн.

Тэхніка, акой з-цех, была народ-ральным валак-маюць здольнас-ца. Яны не раз нагрукі-рыўк-машыны. У ш-тэй уласціва-шкляная нітка і баваўны і натура-сы характэрнамі.

Значыць, трэба і шыне. Начальнік ц-цініваці Разумоўскі групу маладых рац-увайшлі—Саргей Халі-заў, Валя Чурнылава, Саргей Котар і іншыя, л-рабіць многае, але ішчэ чакае наперадзе. Вынікі п-цех стаў сінтэматычна п-план. Напрыклад, чэрвеньска-нарыхтоўкі асноў была заверш-выдачы зарплаты за першую таго ж месяца.

Для характарыстыкі калектыву скажаць яшчэ і наступнае. Людзі, зан-на іных участках, дапамагаюць сусед-у барабце з «нашасцем запалітных з-каў». Так вялікая група гаспадарнікаў прыняла ўдзел у пераабсталяванні машыны для размоткі валакна.

Дукаму чалавек лгчыі марыць. Яго смелым марам суджана ўжо заўтра стаць рэвалюцыя. Менавіта таму так упэўнена, дзень за днём, крок за крокам, рухаецца Да моты калектыву Полацкага завода. Пры-клад палачан—сведчанне наральных зру-хаў у сацыялістычнай індустрыі.

Кожны дзень—толькі наперад! Ні міну-ты спакою!

На зямлю: У падытоўчым цэху за-вода. Праборшчыца Зоя Шышоўна рых-туе чарговы камплект асновы для ткацка-га цеха.

Новы харавы ансамбль

Непадалёк ад Гродна расквінуліся палі-каласа «Расія». У гэтай сельгасарсёлі вельмі высокі брадзік збожжавых, цу-кравых буркоў і добрыя надой маляка. Нядаўна праўленне каласа вырашыла да-40-я гадыны БССР пабудавана клуб і старэйшы ансамбль песні і танцаў.

Цяпер у вёсцы Путьрышках закончавецца будаўніцтва клуба. Ён разлічаны на 400 месц. У дзень адкрыцця тут адбуду-ца першае выступленне каласнай харавой капелі і танцавальнага гуртка.

Восем многа з дзён на рэпетыцыі хору сістэматычна збіраецца каля 80 спявакоў.

А. АЛЯКСЕНЧЫК.

настолькі, што ўжо не бачыла

Пятро ПРЫХОДЗЬКА
БЯССМЕРТНІКІ

Я над Нявой аднойчы баяк
Зайшоў у дом, дзе жыў Іякіч.
І на стаде забавіў кветкі
З прастораў роднае зямлі.

Іх бачыў я ў бязмежнай шырцы,
Яснейшых неба сіням.
На Беларусі, у Сібіры,
І пад Масквой, і ля Нямі.

Растуць яны у родным краі,
Не вынуць наў час нягод.
Таму спрадвечна называе
Бяссмертнымі іх народ.

Не раз іх восенню мы вваілі
І ў дні зялёнае вясны.
Але вясняне хвалявалі
Ніколі сэрца так яны.

Ярчай за ружаў, што апеты
Пагані усіх часоў,
Яны ў пакоі ўтульным гэтым
Квітнеюць фарбамі паўоў.

Здалося мне, я ў іхнім лясі
Дыханне ўсёй зямлі адчуў.
Сестра малодшая калісі
Іх падарыла Іякічу.

Принесла з рускае раўніны,
З прастораў родных дарогіх,
Дзе чырванее арабын,
Шуміць зялёныя лугі.

Есьць звычай добрая ў народзе —
Любым кветкі ў дар даваць.
І вось амаў што наўстагоддзі
Яны на стоілку ставяць.

І не кранула іх навала,
Не адквітнець ім — вясня жыць.
Сестра ж, напалуна, добра знала,
Каму бяссмертнікі дарыць.

Першыя кнігі

Рытууючыся да 40-й гадавіны БССР, Дзяржаўнае выдавецтва рэспублікі запанавала да выдання пяці трыццаці кніг малых беларускіх пісьменнікаў. Гэта — першыя апавесці, аповяданні, зборнікі вершаў і крытычныя артыкулы.

Выходзяць і выйшлі ўжо з друку апавесці «Учарашняе воблака» С. Селіверстава і «Першы салют» П. Дудо, аповяданні «Разводдзе» Г. Палова, зборнікі вершаў М. Арокі, У. Караткевіча, Е. Лось, Я. Непачалова. Сябе першыя кніжкі маленькім чытачам прысвяцілі Я. Курто, У. Меху, І. Злотнік. Юныя чытачы атрымаюць іх таксама ў гэтым годзе.

У бліжэйшым часе будуць надрукаваны кнігі «Сэрца дыктыва» У. Няздзешка і «Дарога дружбы» А. Цітова, байкі і вершы М. Скірнікі і інш.

Большасць твораў прысвечана сённяшніму дню рэспублікі, гераічнай працы рабочых і калгаснікаў, барацьбе за трывалы мир ва ўсім свеце.

Да ўкраінскіх сяброў

Кобрынскі раён спарборніцае з Кіеўскай раёнаў Валынскай вобласці Украінскай ССР. У пачатку года ўдзельнікі мацярыцкай самадзейнасці Кіеўскага раёна палі з канцэртаў у Кобрыне. Днямі ў мастацкай самадзейнасці Кобрынскага раёна Дома культуры ў 66 чалавек выязджаў у Кіеўскі раён. Выступленне адбылося ў прыватнае Кіеўскага Дома культуры іраўніцтвам Г. Карпічкіна і выніку БССР. «Лясную песню» «Мінскі вальс» Шуміліна, «Майбарані і беларускія танцавальныя калектывы» «Беларускую польку» танцавалі самай вышнімі самай Марыя Зуева, «Малююць і іншыя мастацкай самадзейнасці Кіеўскага дружбы беларусаў».

С. РЫЖУКІН.

Мастацтва для народа

(Заначанне. Пачаток на 1-й стар.)

карціны. І не заўсёды незакончаныя — вынікі толькі надыходу часу; няправа прыняць іх — у невыразнасці вобразнай задумы. Вельмі часта мастакі дастаюць толькі часткова мэты, да якой імкнуліся. А пачынаюць карціны выйсці з майстэрні і пачынаюць іх экспанзію, аўтар больш да іх не звяртаецца, як калі б — «ва вачэй залю і з сэрца вон». Магчыма, нашаму Міністэрству культуры ў некаторых выпадках метагона было б падтрымліваць працяг работы мастака над творами пасля апрабавання іх на выстаўках.

Праблема закончаныя твора звацца з праблемай майстэрства. Свабодныя арыстачны мастак, які характарызуе нейкую дэталю, здавалася б, толькі намака, а на самай справе — поўна і вышукана, немагчымы без высокага майстэрства. Удасканаленне майстэрства — адна з важнейшых умоў закончаныя жывапісных твораў.

Якімі б ні былі важнымі і значымі праблемамі, звязанымі з беларускімі гістарычнымі жывапісам, непраўдліва былі б востра і надзіва павінна ставіцца пытанне аб сучаснай тэме ў ім. Адлюстраванне шматграннасці, складанасці і амаль неабмежаванасці нашага жыцця — вось што ў першую чаргу важна сёння. Але ў гэтых адносінах работа нашых жывапісцаў пакадае жадаць лепшага.

Наказанная карціна Манасона «Мінскі трактарнік» — палым. Тэма важная. Мастак можа назіраць жыццё вакол і ў захапленні працаваць над карцінай. Твор добра, граматна склапананы, прадуманы, але, як нам здаецца, застаецца выдаткі апрабаваным асцяжам. Чамусьці ў карціне не адказалася тэмпераментнасці пачуцця і цэльнасці выканання, якія абавязкова вымагаюцца ў мастаку. Персанажы карціны звышамі акуратна і старанна выкопвалі вольно датура.

Трактавец амет можна больш востра або больш спайнава — гэта справа мастака. Але неабходна эмацыянальна ўскладнаецца ў карціне павінна быць, бо ў адваротным выпадку твор не можа захапіць глядача і будзе сумным.

Мастакі Беларусі вельмі мала пішучы на тэмы заводскага жыцця. Праца нашых рабочых не знайшла глыбокага адлюстравання ў іх карцінах. Мастакі вельмі дэталі іх вобразы гэта бок нашага жыцця, не засвоілі такіх выдаткі жывапісных матэрыялаў. Збырце ўсе натурныя віды нашых жывапісцаў — вы зноўдзіце лясныя ўракі, вёскі, вуліцы горада, пейзажы ўракі і інтэр'еры, але вельмі мала ўбачыце натурных віды, напісаных на заводзе.

Вось чаму работа Краўскага «Мінскі трактарнік» завод. Выплаўка сталі не можа не прыцягнуць да сабе самай сур'ёзнай увагі. Цяпер напрамак карціны, якая нарадзілася ў выніку непасрэднага ўспрыняцця жыцця завода, яе прыгажосць асадулоўваюць астаўчай апаўкі.

Нашымі мастакамі часта размыраваецца на палотнах роўныя мяздзены на фоне цэхаў: выкілі на сацыялістычнае спарборніца, абмен вопітам і да т. п. Ажыцця, наглядчыцы на важнасць тэмы, усё гэта няправа было вярнуць, мала пераказналівы, бо ў жыцці на заводзе перш за ўсё працуюць, а не ставяць, не жэстыкулююць, не размаўляюць. Сапраўдны пафас — у самой працы. А калі ў цэху і збіраюцца для абмену вопітам або на мітынгу, дык гэта дэталі заводскага жыцця, прычым не самы характэрныя.

Мастакоў, якія працуюць над вытворчай тэмай, цікавіць таксама пытанне аб суадносінках у творах мастацтва чалавека і тэхнікі. Яны шукаюць шляхі да таго, каб у творах тэхніка не заслінула чалавека. Фігуры людзей, як правіла, выстаўляюцца на самы першы план, абавязкова сюжэтная матывіруюцца. Але таму, што гэта робіцца часам прымусова, дык і прыводзіць да наўмыснасці, штучнасці. Зайдуць на завод — нас адразу захопіць назвычымі размах тэхнікі, велізарныя прадыткі цэхаў. Гэта не азначае, аднак, што мы не забавіжыце чалавека. Наадварот, усюды дзейнічае чалавек, нават калі яго амаў не відць (напрыклад, у цохах супаўнай аўтаматкі). А як усё гэта прыгожа! Яны багачы колераў, асветлены, тонаў, кантрастаў! Да гэтага часу ў нас не ўстаўлена на-сапраўднаму маля-

ліча наша савецкая вытворчасць. І тое, што Краўскаму паставіў перад сабой гэтую задачу (мы не разумеем менавіта так), выбарышы лічынцы іх ва ўсім яго мастацтве, не акцэнтуючы будна фігуры людзей. Гэта зусім апраўдана. Такія задачы дзівады тым больш, што вышлага сталі, дзе будынам планам рабочы праз шыльды глядзіць у цех, ужо вельмі многа ў савецкім жывапісу. Але калі Краўскаму ўсё ж паказвае чалавека ў карціне, ён павінен быў знайсці яму адпаведнае месца і паказаць дастаткова выразна. А мастак не пераадоўў статэчнасці групы. Фігуры ў карціне даволі будыны і размысцаны ў цэнтры, каб прыцягнуць увагу глядача. Але яны дэталю недастаткова акрэслены, каб на гэтую увагу адказаць глыбокім аметам. Вось чаму лепшае ў карціне — яе каларовае вырашэнне; шкала толькі, што мастак не пабег чарнаў ў некаторых дэталіх месцах, якая асабліва вырашана ў гучнасць каларыту і крыху разрабрыяе карціну на колеры.

Карціна Бражоўскага «Дён» выдатна пачата, цікава вырашана па перапісачковай кампазіцыйнай пабудове, але мастацкі вынік меншы, чым можна было чакаць. Адчуваецца, што аўтар недастаткова пісаў з натурны, не ўзабагаціў агульную схему жыццёвымі тонкасцямі, істотнымі дэталімі, адценнямі пачуцця, ды і больш каарэктным, больш перапананым натурным жывапісам.

Нажалі, гэта была многа аўтару. Таму адна з самых асноўных задач, якія ставяць перад нашымі мастакамі, асабліва ў адлюстраванні сучаснага жыцця, — глыбокая шчырэная работа з натурой. І гавары не толькі пра эпіды і пейзажы, а пра ўсю сістэму работы, каб кожны вобраз, кожна характарыстыка, кожным выдзелены матыв нарадзіўся б у вышніку самага шыльнага, самага ўважлівага назірання натурны, яе вывучэння.

Многія нашы мастакі не прымаюць нават рабыць абагуляваныя накілі і замалююць, аа выключэннем накіліў а твару чалавека, зробленых у час хвадзі або пасаджэнняў.

Умее працаваць з натурой — азначае быць яе гаспадаром. Авадзаецца майстэрствам пісаць з натурой — азначае авадаецца майстэрствам пісаць у майстэрні, не пераносіць механічна на палотно вытворчыя, які ставіць перад вачыма, а стваріць вобраз на аснове выліка жыццёвага вопыту і накопленнага матэрыялаў.

Калі гаварыць пра асноўныя задачы беларускага жывапісу з пункту погляду параўнання яго з лепшымі дасягненнямі сучаснага савецкага мастацтва, дык перад нашым жывапісам ставіць вельмі важная задача назвыння профэсіянальнага майстэрства. Заог назвыння майстэрства — у глыбокім вывучэнні жыцця, аа ўмёні бачыць у жыцці выліка, галоўнае, не паўдць кісьце па наагате, а сываць поўным, гучным голасам.

Тое, што ў нашым жывапісу няма яраі дэкаратаўнай маляўнічасці і ўмюнасці, — зусім не страшня. Гэта аднавідае больш нашаму ўспрыняццю, нашым раўністым трыцям. Але тое, што многа нашы карціны склапананы як быццам з аднаго сярэдняга, нейтральнага ў адносінах да прасторы карціны, пункту погляду, тое, што пераважае сярэдняе рассянае сватло, якое амаў не дае кантраста сватлаццю. — свядчэнне недасканаласці майстэрства. Рэзка сустрэнеш у творах жывапісу складаны ракурсы фігуры, а фактура карціны часта аднастайная.

Нам неабходна гаварыць аб Мастацтве з вылікай літары, праўдлівае вышыкі патрабаванні да сабе, аднаго да аднаго; не прыдзірлівы патрабаванні, а глыбока творчыя. Трэба самакрытычна ўвадзіць сабе: далёка не ўсё, што мы робім, — сапраўднае мастацтва.

Размовы аб аметце творчасці, дзе ў цэнтры увагі — сапраўды вышовае прызванне мастака-творцы, у нас вельмі радкі. Нам трэба дамагацца, каб самакрытычнасць стала арганічнай рысай кожнага мастака, бо гэта — якасць сапраўднага профэсіянала. Дыктыванту заўсёды алаецца, што ў яго жывапісу ўсё добра.

Індывідуальнасць мастака атлае са сталасцю яго майстэрства і праўдлівецца не столькі нават у сваёсабаісці творчага почырку, пра што цпер ужо вельмі

многа гавораць, а ў глыбіні асабістага, аўтарскага святаураўнення і пачуцця. Манеры і почыры бываюць да адулявння падобны аднаго аднаго часам нават у мастакоў рознага саладу. Але не можа быць двух аднолькавых натур мастакоў ва ўсё адносінах, якія аднолькава хваляюць і адчуваюць. І калі пачуцці і думкі глыбокія, калі яны абавіраюцца на сур'ёзнае веданне жыцця, — індывідуальнасць заўсёды яраа праявіцца, бо жыццё бласконца больш разнастайнае, чым самая вылікая колькасць манер і почыраў.

Вааму да прыкладу карціну Тарасікава «Народны ўмелец». У ёй ёсць вонкавая сваёсабаісць, яна не пазбаўлена прыгажосці і дэкаратаўнага густу. Цікава, хоць і сярэдня, яе фармальнае адука. Але ж тое, як Тарасікаў разумее ўнутраную сутнасць чалавеча-героя, у карціне вельмі цяжка ўбачыць. Таму і індывідуальнасць мастака нольна раскрываецца.

Хоцця скажаць і пра карціну Малішэўскага «Песня». Малішэўскі любіць жывапіс, разумее яго. Сваю карціну ён пісаў па ачыда з натурны, па назірання, але алаецца, што адука ён перад сабой паставіў вельмі абмежаваную. Інакш чым вытлумачыць, што тымы людзей адміліў ў яго на другі план. Стварэцца ўражанне, што мастак больш ваіла напісаць стан прыроды. Добрая, прыгожая па колеры кавадзі ёсць, але мала прываісці і прыгажосці вобраза. Таму і даага ў карціне таксама няма.

Усё гэта — вынік недастатковага майстэрства, вывучэння прывілыа размыраўваць сваю увагу, канцэнтраванне яе на галоўных ачыдах.

Незлыга не скажаць пра партрэт і пейзаж. З гэтымі жанрамі ў нас справа вельмі дрэная, асабліва з партрэта, нягледзячы на тое, што на выстаўцы было больш партрэтаў, чым у 1957 г.

Традыцыя перш за ўсё пісаць партреты людзей працы — вельмі добра. Партреты кавадзілі, напісаны мастакамі Шаўчонкам, Федасым, партрэт рыбака работы Забара, партрэт рабочы, выкананы Краўскамі, вельмі сваёсабаіты па кампазіцыйным партрэт глыбокім Малініна, створаны Давідчыкам, — гэта лепшае з таго, што было зроблена ў партрэтным жанры па амету, хоць далёка не безадоўнае па форме.

Віцебскія мастакі Кухараў і Явіч працуюць пераважна ў галіне партрэта, але да гэтага часу на ўзроўні сапраўднага майстэрства ў іх толькі невялікія эпіды дэцт.

Партрэт рыбака Субача работы В. Волкава, таксама як яго нацюрморту і пейзажы, зроблены сур'ёзна, у моцнай, але крыху жэстыкай манеры.

Трэба ўвадзіць ролю партрэта ў нашым жывапісу. Бо традыцыі ў гэтай галіне ў нас ёсць. Намала выразных партрэтаў у свой час напісана Ахрэмычым, Зайцавым, Воранавым, Пшымам.

Вылікае трымоў і пейзажы жывапіс. Незлыга скажаць, што нашы мастакі мала пішучы пейзажы. У нас ёсць таленавітыя, сталыя пейзажысты. Даўно зарэкамендвалі сабе ў гэтым жанры Цірка, Г. Агул, Дарашвіч, Дучы, Звінагорскі, Максіміў, для якіх пейзаж, па сутнасці, — асноўны жанр. У нас амаў усё мастакі аддалі даніну пейзажу часам на-

роўні з іншымі жанрамі; гэта — Шыбініў, Зайцаў, Воранаў, Я. Краўскаі, П. Шахановіч, Гугель, Гаўрыленка, С. Мі і многія іншыя.

Мастакі Казачынка, Пшхоў, Данелія, Дурчына таксама рабілі пейзаж асноўнай галінай свай творчасці. Здавалася б, у нас павінна быць дааа карцінная галерэя беларускага пейзажа, не толькі на колекцыі, але і па шырыні і араўсці ахопу багачы нашай рэспублікі. Аднак гэтага, нажалі, яшчэ няма. Наш галоўны недаход у галіне пейзажнага жывапісу — перавага ачыдах. Вельмі многа вонкава закончаныя работы, па сутнасці, часта не выходзяць па амету за межы салоннага ачыда. Пейзаж, як і любы жанр, патрабуе думкі, развітай арыгнальнай вобразнай задумы і каларыстычнага аду.

А хіба традыцыйныя дыяганалі дарогі або ракі, кулісныя групы дрэў або прываічныя куцыкі можна назваць арыгнальнай і глыбокай адуамі? А наш жывапіс вельмі і сур'ёзна, сапраўдны вобразны вырашэнні, розныя па характары. Гэта пейзажы Цірка, лепшыя работы Дарашвіча, творы Шыбіна, Зайцава, Г. Агулу. Мы ведаем у мінулым надзівачы самабытныя цыцачныя пейзажы Ахрэмычкі.

Хоцця адначычч вадікую работу Дурчына над сярнім пейзажам «Брэсцкая вясня». Яму ачыч не ўдалося абагуліць гэты матэрыял, але матаніраваўнасць і ўпартае авалюанне складанай тахікай паставі трэба ўвадзіць наўраўнаважыць.

Сур'ёзна працуе над пейзажам Казачынка. Ён вырае менавіта ў напрамку карціна-пейзажа. Аднак яму таксама, як і віцебскаму вопытнаму пейзажысту Баржаўскаму, парэкае аднастайнасць і нават некаторы манернасць. Гэта не шлях да арыгнальнасці вобразнай задумы, яе можа знайсці толькі ў найгалоўным прынакніні ў прыроду.

Сур'ёзна ставіцца да кампазіцыйнага вырашэння пейзажа Данелія.

Павінна работа гразенні пейзажыстаў Пшхова і Духайлы, у якіх атлае майстэрства. Але іх невялікі адуны таксама, як і работы іх землякоў Яўнікі і Рудчыка, мацнейшыя, чым закончаныя карціны.

Гаворачы пра творчасць мастакоў абласцей, вельмі не алаць ім пытанне: ці такія арыгналі іх сціхлінасць да пейзажа? Чаму яны амаў усё ачыдаўваюцца менавіта ў гэтай галіне? Пі не таму многа мастакі абласцей працуюць у пейзажы, што ім алаецца гэта лячч, чым працаваць над тэматычнай карцінай? А мы павінны запытаць у іх, дзе ў іхніх творах людзі абласцей, іх шматобавая дзейнасць, быт, адуўныя інтарэсы?

Задача мастакоў — глыбей пазнаць жыццё народа, звярнуць галоўную увагу на сучасную тэму, смеда ставіць перад сабой мэту шырокага абагулявання падыей жыцця, працаваць над вобразам сучаснага чалавека, арыч адлюстраванне нацыянальнай сваёсабаісці народа.

Неабходна выкарыстаць вылікі творчы ўзрост пераход 40-годдзя БССР, каб дамаць новых, ачына большых дасягненняў, працаваць гледача арыч, амастоўнымі карцінамі і скульптурамі.

Вясной пасля заканчэння Магілёўскага культасветвышчыліцы прыехала Ніна Ляшчына ў вёску Ляхавічы. Прыехала, каб працаваць. Яе дпер памітае яна словам бабі Аляксандры, у якой атала на яватору:

— І чаго гэта ты, дзеўчына, у такую глудхаман прыехала? Тут працавалі многа ўжо, але арабці нічога не маглі.

Бачнымі словам глыбока фехвалавалі дзеўчыну. Сапраўды, ну, што яна зробіць тут. Без вопыту, без знаёмых...

Прышла ў бібліятэку. Тут яшчэ больш агарнула яе горчыч—нікая парадку не віда, усё параскідана...

Ням дзень прышося наводзіць парадак у бібліятэцы. Кнігі на месца паставіла, галеты падыла...

І з таго часу забурліла яе жыццё. Усёды трэба паспець, усё ўбачыць. А тут яшчэ і мастакоў самадзейнасці пры сельскім клубе трэба наладзіць. Прыначыла першую рэцэпцыю. Але дзе там! Ніхто нават і не думаў прыходзіць. Перанесла на другі дзень. Але іноў паўтарылася раўнаш.

Вось і рабі, што хочан. Ніне нават распакацца хацелася, збегчы адсюль. Але жэраз у такі момант каля яе авалілася сярроўкі Мая Івашчына і Рагіна Малашка. Яны прыходзілі на рэцэпцыю кожны раз. А за імі і іншыя юнакі і дзеўчыны пацігнуліся ў гурткі.

А колькі радасці і гордасці было ў Ніны, калі яна выйшла абвіць аб пачатку першага канцрта, а ілім іх сельскі клуб выехаў у вёску Плеснае. І яшчэ больш радасна было на сэрцы, калі калгаснікі ад душы дакавалі ўдзельнікам самадзейнасці за цікавы канцрт.

Цяпер Ніна поўнасьцю ўвайшла ў жыццё калгаса, атала непасрэдным яго ўдзельнікам. Кожны дзень яна арод калгаснікаў—там, дзе людзі амаваюцца за высокі ўраджай. Ніна то пачытае ім свечку газету, то расказвае пра цікавы артыкул з часопіса, то павінаіцца з аўраўкам з новай кнігі, пасля чаго калгаснікам абавязкова заахочацца пачытаць яе.

Нічога ў клубе не робіцца без удзелу Ніны. Вялікая яе заслуга ў тым, што за апошні час клуб змяніў выгляд. У ім палявіліся плакаты, лозунгі, выстаўкі, якія расказваюць пра тэмы амены, што адбыліся ў рэспубліцы за сорок год Савецкай ўлады, пра рост мясцовых калгасцаў.

А вось толькі патрысць гэтую сціпую дзеўчыну, заадычы Ляхавічана сельскага клуба, каб яна расказала што-небудзь пра сабе, і пачуецца:

— Ну, працуе, як і ўсе. Нічога асаблівага ў майёй работе няма.

Спіллы чалавек інакш не скажа аб сваёй работе.

Ул. КУКСА.

Беларускі кампазітар — пераможца конкурсу

Днямі ў Маскве падзелены вынікі Усеагульнага конкурсу на лепшую масавую песню аб камсале і моладзі, прысвечаную 40-годдзю ВЛКСМ.

На адумку: вокладкі новых кніг, якія выйшлі ў Белдзяржвыдавецтве: том твораў П. Галява, п'еса «Не верце цышыні» І. Шамкіна, «Беларускія прыказкі, прымаўкі і загадкі» А. Васілевіч.

РЫ А ПОВЕСЦІ

Валдаева, «Ля сіняй сур'яна», «Выпрабаванне а Папова — тры апавесці за мінулае паўгоддзе чала Очына». Іх цікава разам хоць бы таму, што на годзе відць, які багаты жанр — іхныя розныя творы тоіцца пад аўмай «апавесці». «Разліў» — апраў пра людзей Сталінградскага сіній бухты» — гісторыка-біяграфічна-апаўданне пра паэта Максіма Багдановіча, а «Выпрабаванне агнём» — дакументальная апавесць, як вызначае яе сам аўтар, якая адлюстраввае жыццё сапраўднага героя — стаявара Петра Селяніна. аоль у кожнага з названых твораў і сваё літаратурнае асабісці.

...З розных краін краіны прыйшлі на бераг Волгі Груня Радасіна і Аляксей Смалкоў, стары Абу, Рассахатаў, Насія Кошарава і іншыя. Людзі розных узростаў, розных профэсій, розных характараў. Большасць з іх прыйшлі па вадіку сэрца на будоўлю станыі, націхныя высякародным імкненнем ажыцьці бязводныя стомы, дзе ў сёку «зямля стане бурай... А ў парніках завядуцца шарыя вмеі з куртатымі хвастамі». Праўда, і ў гэтай самі добрых людзей знаходзіцца свае «свядомы», але, як відэма, не яны вызначаюць у нас аблічча любога прапоўнага калектыву. Людзі прыходзіць на годзе справы, будоўлі, памы, робяць вадікія справы, любяць, памалюцца, пакутуюць, жывуць, растуць. Разам з імі расце і іх дзеўчына — новабудоўля. Нешта знаёмае мроіцца, калі чытаеш апавесці П. Валдаева «Разліў». Міжвоі прыгадваецца «Час, наперад!» Ката-

ева або «Мужнасць» Кетліневай. Раанстайнасць жыцця на такім будаўніцтве, вадікая колькасць дзеючых асоб апраўдае форму, кампазіцыйна апавесці: яна складаная з кароткіх (іншы раз вельмі кароткіх — на паўстаронкі) раздзелаў, які пераносіць чытача ад аднаго месца дзеяння да другога, ад адных герояў да другіх.

Больш падрабязна мы даведваемся, напрыклад, пра жыццё Аляксея Смалкова. З далёкага Мінска прыехаў у Сталінград выхаванец рамеціцкага вучылішча Аляна кіраванне акаватараў. Ён у літаральным сэнсе кроўна звязаны са сталінградскай зямлёй — зямля гэтая паліта крывёю яго бацькі-салдата. З захапленнем працуе юнак. Нават пахаўшым ў адначыч на ка дзед, Аляксей не расцэняе ў думках у любімай справы, прымуае папалшанні да акаватара, а, прымуаючы, едзе, не прыбывшы да канца апычкіну. Дзед распукаецца: «У мяне ідзе, ведаеш, павылася адна...» І дзед яго разумее: «Калі ідзе, не буду прырэмч...»

«Палітарт і распуеці». Таму захапленне Груні, гісторыя яе «спакучэння» непрыгожая і банальная, не вылікае ніякага спачування ў чытача. Але вельмі сур'ёзна паказана і другая асабіста драма — інжынера Рассахатава, пакінутага жонкай, карыслай машынак. Лепш ахарактарызавана Рассахатаў у рабоце, як бязмежны, самадзійны працвіні.

Другія героі акрэслены менш выразна, сустрэкаюцца ўжо знаёмымі штампамі: каветка і фанавара Ніна Урачына, дабрадучыні сілач-велькіч Буракоў і яго жонка — маленькая таўстуха Маніша. Не надзіва, ярыкі індывідуальнасцю і кіраўнікі будоўлі — Крутаараў, Вадзёрнікаў, Дарошына.

Але адна якасць беспрычынна: Валдаеў адоўе перадаць у апавесці прымабы, заахочаючы, радасны пуньс вадікай будоўлі. Добрая ў гэтым сэнсе другая палавіна апавесці, дзе адлюстравана рапуае на агуленне на Волгу. Шкада толькі, што пісьменнік не абмежаваў сабе меншым часам часу. Яму хацелася адлюстраванне увесь перыяд будаўніцтва, што наўрач ці

Паэт і жыццё

Ляўкі — прыгожы малюнічы куток Беларусі. Высокі, арывісты бераг, пародны арнішнік і каласкавае калі на яго ўзійці, адкрытае далёкіх краёў. Унізе ляскавае пясчанае аб'ерагі сім Дняпро. А за Дняпром шырока і велічавая раскінулася каласіна палі, дзе-ні-дзе размазанымі лясамі. Там хвалюцца жытніе мора, жытніе ветры лашчыць яго даспяваючы каласы. А тут, над галавой, задумна шуміць сагоны бор.

Якраз такімі ўбачыў Ляўкі вядзікі беларускі паэт Янка Купала, калі ён у 1935 годзе разам з Петрусем Броўкам упершыню прыехаў сюды ў творчую камандзіроўку. Убачыў, пакваў тут і навабодзі палюбіў гэтую малюнічую прыродную мясцовасць. Потым паэт пабудоваў тут сабе даху і прыязджаў сюды кожны лет, прыязджаў заўсёды яшчэ дадоўга да таго, як моладзь Аршаншчыны пачынала запальваць купальскія агні.

Многа часу праводзіў на даху разам са сваім лепшым сябрам і Якуб Колас.

Ляўкоўскі перыяд у творчасці Янкі Купалы з'яўляецца самым вярхоўным, багатым і плённым. Яго моцна нават нараўна з болдзінскай восенню Пушкіна. Толькі на працягу аднаго месяца (чэрвень 1935 г.) Янка Купала напісаў тут каля дзесяткаў выдатных вершаў, у якіх уславіў новае каласнае жыццё. Гэтыя вершы занялі шэраг пачаснае месца сярэдзі іх, набылі шырокае вядомасці і прызнанне чытачоў. Не менш плённымі былі творчасці паэта былі і іншыя яго вершы гэтага ж года, якія ён таксама правёў у Ляўках.

Тут, у цішыні хваблага бору, над кручамі Дняпра, і ў гомане новага каласнага жыцця паэт працаваў над твораў, багатымі. Але жыць у вёсцы — гэта яшчэ не ўсё. Галоўнае, пісьменніку трэба непасрэдна сутыкнуцца з жыццём, бачыць яго, уздзімацца ў ім. Янка Купала ведаў гэта і заўсёды імкнуўся да людзей, да працы. Сячынна дружба адрознівае яго ад многіх паэтаў і каласнікна каласы «Дзесяты вёска Савецка» (пісьмэр адна з брыгад каласы імя Карла Маркса). Каласнік запытаў Купала на свае сагоны, дзе ён выступаў, раў выскоўна, як лепш наладзіць гаспадарку арцелі; моладзь радава сусрачкала яго на сваіх вечарынах; дзеці каласнікна аслаў спявалі паэту свае новыя песні. У час саўбы, сенакоса, жытва Купала ішоў у поле, на сенакоса, слухаў задушэўна, краўчыныя серца, жытнія песні. «У нашай вёсцы, — успамінаюць каласнікі М. Валчанскаў, К. Максіменка, Е. Міхайлава і іншыя, — балай, не знайдзем шчырдней хаты, у якой бы не павяваў Купала. Ён заходзіў проста, як да сваіх добрых знаёмых і сяброў, а хлэбаробы сусрачкалі яго, як жаданага гасця».

А каласнік Сямён Баранюк, які вельмі часта сусрачкаўся з Купалам, воль як гаворыць пра гэтую моцную дружбу паэта і каласнікна: «За шэсць гадоў, якія Янка Купала пражыў у Ляўках, ён стаў для нас, каласнікна, вольным другам, баізім і родным чалавекам».

Такое непасрэднае сутыкненне з жыццём давала магчымасць паэту гаварыць на поўны голас аб вольных ператварэннях, якія адбываліся ў краіне, у вёсцы.

Творы Купала Ляўкоўскага перыяду выязначана сваёй разнастайнасцю тэматычнай, пашыроннем лірычнай плыні, якаў ў гэты час становіцца ў яго вершах адуальасноўнай. На вольным лірычным і ідуічым ад сэрца паўчці пабудаваны ляўкоўскія вершы «Алеся», «Вечарынка», «Дні», «Сымы» і інш. Глыбокае пранікненне ў думі і спадзіманні сваіх сяброў-каласнікнаў, уважлівае назіранне за творчай і актыўнай працаў палюваў, жыццёваваў, ільнаваў — усё гэта давала магчымасць пашыраць круг тэм, пісаць новыя вершы.

У Ляўках Янка Купала ў вершам «Беларусі арданасноўнай» успамінае:

Чым ты была, Беларусь мая родная,
Хіба ж не бачылі нашыя вочы,
Вечна абдэртая, вечна галодная,
Сонца не ведала, а толькі ноч.

І тут жа шчыра вітае дарэгу беларускую зямлю, беларускую краіну, якая адола ськінучу з сабе прахлятую торбу жабраўства і зрабіла свайго прапавітатна сына сапраўдным чалавекам.

Тут, у Ляўках, Янка Купала падслухаў жадане маленёкага хлопчыка паглядзець, «як сьвішчаць ночныя воль», «як рэчкі ў далёкіх моры улетку павяваюць і ўімаюць» («Хлопчык і дэтка»).

Янка Купала, праводзячы большасць часу сярэд даласнікнаў, бачыў, як прыязджалі дадому ў адпачынак юнакі з Чырвонай Арміі, як іх сусрачкала вёска. Гэтая тэма новых аносін бацькоў да службы родных дзядей у арміі даўно не завала спакою паэту. І воль пасля доўгіх назаўважэнь ён абавулінае свае думкі і піша ідуічы як па задуме, так і па вырашэнню верш «Як у гасці» («Сымы прыехаў»). Напат у гэтай пікаўнасці суседка да салдата можна ўбачыць адносін да новай арміі:

А суседкі каля вокнаў
Як бы ўбачылі праваў:
— Які чысты, які стройны,
Які з твараў малажавы.

Зладжанасцю працы ільнаваў наваіны верш «Дні», які атрымаў высокую ацэнку Максіма Горькага. І шчыра калас імя Карла Маркса, на тэрыторыі якая знаходзіцца вёска Ляўкі, славіцца высокімі ўраджаямі. Звартаў увагу на ільнаваўства ў каласе і тады, калі па росных палях блукаў тут Янка Купала і паглядан вольнага і ўдмунага мастака агідаў сін каласнікна ільню. І ў выніку з'явіўся верш «Дні», які паказвае радасць працы, паказвае і ўсёлага працу. Глыбокае разуменне чалавечага характару дапамагае Янку Купала так проста і справядліва паказаць працу звычайнай вольскай дзядыны, заміданасці да гэтай працы:

Ой, лянок, лянок мой чысты,
Валакністы, залацісты.

Вольмі цікавым было стварэнне верша «Госці». У аснову яго пакладзе сапраўдны факт. Воль як аб гэтым піша каласнік вёскі Ляўкі Міхал Старавой, які тады працаваў садовакам: «Летам 1935 года ў гасці да Купала прыйшла група актыўна нашата каласы — старшыня, брыгадзіры, даяркі і іншыя. У ліку іх быў і я. Мы прынеслі свой сінны падарунак — хлэбсоль, мёд, квекці. Доўга працягвалася дэцля саброўскага гутарка аб каласнікна жыцці. Было відаць, што сусрачка зрабіла на паэта моцнае ўражанне. Прадзекальны дзень ён прачытаў нам свой верш «Госці».

У гэтым вершы паэт радуецца і лічыць за вольна гонар, што да яго зашлілі азычайныя працаўнікі паэту:

Ка мне у гасці з прытаненнем шчырым
І з песнямі каласнікі прыйшлі.
Сам старшыня прышоў і брыгадзіры,
Настаўніца, даяркі і пастукі.

Адуэвал, дзе-толькі ні быў Янка Купала, ён выносіў новую задуму, новы верш, новыя думкі. Заўважэнь ён на вечарынку да вольскай моладзі — і калі даска, у падарунак ім паўчціў дудонныя вершы «Вечарынка ў каласы», у якім расказаў, як прыйшлі патанцаваць у поле, «каб у запубіўшы да краю, брыгадзіры і даяркі, брыгадзіркі і саяркі».

Бачачы, як змяняцца жыццё некалі прыгнэзайна жанчыны, Янка Купала не мог не адлюстраваць гэтыя ў творчасці. Ён піша верш «Алеся», які дэцля на старыя аюпы і бліндажы, якія ляглі ўдоўж Дняпра, зараслі ўжо даўно травой, Купала звартаецца да іх з даўнамо спачына і не вольні больш на адуэ свейнаватых ні ў чым людзей.

У Ляўках таксама напісаны і такія вольныя чытачам творы, як «Здаецца ж было гэта ўчора», «Сонну», «Сосны», «Дзе дзядычым», «Шоў я пушчана» і інш. Усе гэтыя вершы паўчціваю паэтам з глыбінна самога народнага жыцця, поўнага і жывавогата.

Ляўкоўскія вершы Купала займаюць у яго творчасці даволі выдатнае месца, бо ўсе напісаны ў выніку непасрэднага сутыкнення паэта з рэчаіснасцю, даючыму настамнае пранікненне ў яе. Гэта высокі прыклад таго, як нашы пісьменнікі павіны шчырдна трымаць самую цесную сувязь з жыццём.

І. СІПАКОВ.

ДЗЕННІК МАСТАЦТВА

Канцэрты Варонежскага хору

У Беларусі даўно ведаюць і любяць песні варонежцаў. Шырокая распаўсюдзена старадаўняя руская народная песня, яе багаты наліфаны склад і шырока развітай сістэма наладаскаў, нострынаа вольскасці і блыск жартоўных і танцавальных песняў, нечырпальнаа знаходлівасці і арміянальнасці частушчых напеваў, нарэшце, любюняе праслаўленне свайго краю ў сучасных народных варонежскіх песнях — усё гэта добра знаёма сэрцу кожнага савецкага чалавека. З вольнай радасцю чакалі прыезду ў Мінск Дзяржаўнага Варонежскага рускага народнага хору.

Гэты цудоўны калектыў народжаны ў суровыя дні зімы 1942 года. Аб'яднаўшы лепшыя народныя спявакі і музыкантаў, якія сінта захоўвалі багатае песенныя традыцыі варонежскага краю, хор вельмі хутка заваяваў папулярнасць у краіне. Ёсць адна акадэмія, якая тлумачыць гэтую папулярнасць варонежцаў, — сапраўднаа народнасць хору. Народнасць не толькі ў сэнсе паходжання прафесіянальнага калектыва з самадэянага, не толькі ў сэнсе складу артыстаў хору (многія з іх у нядаўным мінулым — вольныя каласнікі, даяркі, зямельніцы). Дзяржаўны Варонежскі хор уольнае сабой уольнаа народнасць ў больш глыбінным разуменні гэтага слова. У песнях, якія выконвае хор, — жыццё народа, яго гісторыя, яго мінулае і сучаснае. Хор трымава азычаны з гледаў, якая яго нарадзіла. Пабываўшы за 15 год свайго існавання амаль ва ўсіх кутках Савецкага Саюза і за рубжом, варонежцы зноў і зноў навабляюць родных вёскі, даюць там канцэрты, самі слухаючы варонежскія песні ў выкананні спявакоў, удакладнаваючым тым самым сваё майстэрства, дабываючышы выразнасці выканачага стылю, захоўваючы самабытную манеру спявання, улаціваю гэтаў мясцовасці.

І яшчэ адна вольмі каштоўная рыса характарнаа калектыва — наяўнасць у хорам свайой творчай групы. Артысты не проста выконваюць музычны фальклор свайой вольскасці, не абмояваюца саісамі існуючымі песнямі, а і самі стараючыся новаа песні, пішуць тэксты і музыку да іх, хутка адгукаючыся на хвалючыя падзеі жыцця краіны. Менавіта таму песні аб Варонежы, аб варонежцы і варонежскіх працоўных — упрыгожанне любой праграмы хору. І гэта вольмі радасна!

Першы канцэрт гэсцей у Мінску апраўдаў чаканні слухачоў. Варонежскія спявакі паказалі азычліву і разнастайную праграму, якая ўключала ў сабе пэсн розных жанраў, прыпеўкі, танцы і дазваляе артыстам усебакова азычыць свой талент і майстэрства. Настрой святосціна, усхваляюсці не пакідаў слухачоў на працягу ўсёго канцэрта, паўчціваю з адрывістым заслонам, калі хор выканаў «Прывітаньне», і ханчваючы карагоднай пэсней-танцам «У нас сёння субота», якая павольна завяршае праграму. Высакароднаа мяккая манера спявання, роўнае гучанне каласы ва ўсіх рэспраках, добры ўстойлівы зал, багатаа выразнасць, выразнаа дыякцыя, шчырнаа чыслынаа выканання, адсутнасць якой бы там ні было вычарнасці, манернасці — такоае ўражанне ад першага выступлення варонежцаў.

Выкананая ў першым аддзяленні канцэрта соіта мастацкага кіраўніка хору — заслужанага дэчка мастацтва РСФСР К. Масцілінаа «Край родны» — цікаваа спроба аб'яднання ў волькім творы разнастайнасці і адуальнасці, якія моцна мінулае і сучаснае жыццё народа. Найбольшае ўражанне пакідаюць нумары соіты, якія заснаваны на волькім меладзічным дыякцыі і найбольш арганічна асабавіваючы прыніцы народнай пэсеннасці. Гэта, перш за ўсё, хор сляжына «Гора горка» — вольмі шчыры па ўкладанню ў яго паўчціваю, а таксама хор «Як па небу сінюму», які славіць каласнаа жыццё. Гэтыя нумары па-майстэрску выкананы жаночай групай хору.

Слухачы вольмі рады ўбачыць і паўчці добра знаёмых па радзёкашчарта салістаў хору — заслужаную артыстку РСФСР Е. Осіпаў і заслужаную артыстку РСФСР, лаўратца Усесяюзнага і Міжнароднага конкурсу VI Сусветнаага фестываля моладзі і студэнтаў Ю. Залатарова, абыякую М. Гамбурова, уладальніцу каларытнаа каньортальна Л. Шавырова. Дружымі апландэнаваў.

— Са святам, Саша.
— А праз колкі двароў яе гэтак жа шчыра павінашавалі аднагоў дзядзька Раман:
— Са святам, хрэсціна,
— Вас таксама, хросны.
Саша прынілілася каля яго.
— Якія хлопцы? — здзіўляеся яна, устрывожаная.

— Што сцягі павесілі. Каб я ведаў, хто гэта зрабіў, і палілаў бы іх, галубіку шчыра.

Сцягі доўга ніхто не знаімаў ў ільнаўскіх, ні стараца. Потым Саша дэцля вольна, што каля кожнага з іх хлопцы прымававалі дашчычку з надпісам: «Заміраўнаа». Толькі ў другой палавіне дня прыехаў ваенны камандант з аталам жандароў і паліцый. Камандант зградаў пасадзіць пад аршт месювыя паліцыйскія, выцў нагайкаў старсту і зняў яго з пасяды. Потым сабраў самых старых мужычын і расказаў ім, якая моцна німецкая армія і якая слабая савецкая, радасным крыкам паведмаў, што німецкія часты ўступілі ў Маскву, а ў заключенне пагарзў:

— Калі ў вольнай вёсцы будзе яшчэ хаця б адзін бандыцкі выпадак супроць «новага парадку», я павешу вас, — ён абвёў позіркам групу паўчыных бараталых людзей, падумаў і дэцля:

— Я павешу кожнага другога ва ўрочысе ад птыніцата да трынаці год. Майце на увазе гэта і перадзеце ўсім!

Камандант і вольныя пахалі, а паліцыйскія васталіся вольнаа былі занесены ў лік «красюльных пунктаў» і занесены ільнаўскій варты, у школе размясціліся ільнаўскія гарнізон. Новаа паліцыйскія вольнаа: дэцля кур'я, параст, забаранілі зборна, вольныя, каго сусрачкалі понаа вольныя, збіралі, не зважаючы на тое, што то быў — мады, старыя, жанчына, каб вольныя, цэлюю ноч шчыра далаі па вольным, падслухоўвалі, падглядзлі ў вольны. Адуіам словам новаа парадка прывіць сабе на поўную слаў.

У дадатка да гэтага ільнаўскія дэцлявалі некакаа раянаа суроваа зіма: трашчалі марозы, ськуголілі снежынаа зварушкі.

У хане не было газа. Сядзелі пры дучыне. Пры дучыне заробалі каваляк хлэба і падці куцелью для тых працоўных гаспадароў іх гаспадыня, якія, нігдзельчы не вольна, павярабллі сабе жытніе лён. Саша ніколі няма не прапа, не ўмела і з першых жа дзён зненалізіла гэтую архавічную працу. Манатоннае гучанне самапракці, няроўнае святло дучыны — то ўспышкі, то згасце, свіст ветру і крокі паліцыйскіх — усё гэта наганяла такую мулу і роспах, што

канаўцаў «Парнага пераласу», «Варонежскія мадаілоў», «Вольскай камасюльскай».

Пастаюшычкі ўнеслі ў многія нумары праграмы элементы гэтаўральнасці, імкнучыся разбурчыць традыцыйную канцэртна-акадэмічную паслядоўнасць павасонных нумароў. Гэта праўдліваа ў свабоднай расстануючым артыстаў хору (у многіх нумарах хор размясцічацца на сцене свабоднымі групамі), у імкненні знішчыць разуючы паміж харавой і танцавальнай групамі, у азычнасці сінплых і да месца светлявых эфектаў і ў раздзі ільных момантаў. Усё гэта дапамагае цэльнаа ўспрымаць праграму. Паспеху варонежцаў спрыяючы народнаа касыном, якія радуючы вольнаа прыгажосцю ліній, спалучэннем колераў і сьвельчаа аб тонкім гучыне іх стваральнікаў — нарада.

Некалькі расчаравалаа тое, што ў праграме канцэрта, у якой шырока арыкарыстанаа песні савецкіх кампазітараў і

цыкавыя і разнастайныя прыпеўкі і частушкі, аказалася мала старадаўніх народных песняў. Зусім адсутнічала народнаа руская народная песня з а складаным шматгалосем, якім так славіцца Варонежская вольскасць. Амаль не было спявання а-капела. Спраўдліваа ўдзялючы галоўную увагу стварэнню новаа рэпертуару, які адлюстроўвае сённяшняа жыццё краіны, не вольта забавіць і любюняа народам пэсенную класыку, якая ўжо вытрымаваа выпрабаваанне часам.

Дзяржаўны Варонежскі рускі народны хор па праўдлівычым добрым выкананню старадаўняй рускай народнай песні і гарачым яе прапагандастам!

А. ЛАДЫГІНА,
кандыдат філасофскіх навук.

На адуімку: Варонежскі народны хор.

Звычайныя подзвігі

Толькі сёмага лістапада Саша зразумела значэнне сцягоў, якія яна ўпотаікі пашыла і перадала Даніку.

Раніцай, калі яны толькі пачалі паліць у печы, да іх прыбегла сусялка Аксана, урушына, трохі спалоханая, але ўрадаваная. Яна нават заблыла павітацца, а з парота таварыня зашпаліла:

— Бачылі Сцягі Нашы!
Вочы не гаралі!

Яны вышлі на вуліцу. Напярэдадні вылаў снэг. Першая ваенная зіма ўсюды легла вольмі рана. Уначы прышчыў мороз, неба ачысцілася ад хмар і было глыбокае, яснае, быццам старынаа вымытае. Снэг усю па-зімоваму ськрыпеў, зніў наў нагамі. З кожнай у прарэзцы бачыць уздымацца большаа славы дым. Але не гэты хараставо прыгавала увагу людзей. Не той час, каб любавіцца прыродаў. Волькі чыровым сцягам над шкой — вольш што вывадалі з хат старых і малых. Сцяг дэцля трапятаўся, палінеў і на фоне бланкіта, над дэцляй сінняа лесу, здаваўся агромністым, як арава — на паўнеба. Саша Саша адрозу напавілілася ўрачэнасцю: прыйшлі сцяга, суровае, паллоўнае, але такоа, каго нікоўна не знішчыць, не азычыць, якое ўздымаўся, у любых умовах, будзе палічыць сцягі, гэта — кроў тых, хто аддаў жыццё за гэтае сцяга, гэта сэрца — яе, Данікава, Голева, Шышкава, неведомага ей «старога» — палічынею тым над дахамі шчыра, сьвельскае, клуба. Ад такоага адчування стала надзвычайна радасна.

Саша прыйшла са вуліцы. Усе гледалі на сцягі, як на нейкую змяналіваю з'яўу. Смядзільныя сцягі на вуліцы, нават збіраліся групамі, больш асыржоныя — у свайх дварах. Але нават у аруках і словах людзей адчуваўся святосціна нострой.

Шчыка Матыля прылаіца з Сашай і шчыра павінашавалі:

— Са святам, Саша.
— А праз колкі двароў яе гэтак жа шчыра павінашавалі аднагоў дзядзька Раман:
— Са святам, хрэсціна,
— Вас таксама, хросны.
Саша прынілілася каля яго.
— Якія хлопцы? — здзіўляеся яна, устрывожаная.

— Што сцягі павесілі. Каб я ведаў, хто гэта зрабіў, і палілаў бы іх, галубіку шчыра.

Сцягі доўга ніхто не знаімаў ў ільнаўскіх, ні стараца. Потым Саша дэцля вольна, што каля кожнага з іх хлопцы прымававалі дашчычку з надпісам: «Заміраўнаа». Толькі ў другой палавіне дня прыехаў ваенны камандант з аталам жандароў і паліцый. Камандант зградаў пасадзіць пад аршт месювыя паліцыйскія, выцў нагайкаў старсту і зняў яго з пасяды. Потым сабраў самых старых мужычын і расказаў ім, якая моцна німецкая армія і якая слабая савецкая, радасным крыкам паведмаў, што німецкія часты ўступілі ў Маскву, а ў заключенне пагарзў:

— Калі ў вольнай вёсцы будзе яшчэ хаця б адзін бандыцкі выпадак супроць «новага парадку», я павешу вас, — ён абвёў позіркам групу паўчыных бараталых людзей, падумаў і дэцля:

— Я павешу кожнага другога ва ўрочысе ад птыніцата да трынаці год. Майце на увазе гэта і перадзеце ўсім!

Камандант і вольныя пахалі, а паліцыйскія васталіся вольнаа былі занесены ў лік «красюльных пунктаў» і занесены ільнаўскій варты, у школе размясціліся ільнаўскія гарнізон. Новаа паліцыйскія вольнаа: дэцля кур'я, параст, забаранілі зборна, вольныя, каго сусрачкалі понаа вольныя, збіралі, не зважаючы на тое, што то быў — мады, старыя, жанчына, каб вольныя, цэлюю ноч шчыра далаі па вольным, падслухоўвалі, падглядзлі ў вольны. Адуіам словам новаа парадка прывіць сабе на поўную слаў.

У дадатка да гэтага ільнаўскія дэцлявалі некакаа раянаа суроваа зіма: трашчалі марозы, ськуголілі снежынаа зварушкі.

У хане не было газа. Сядзелі пры дучыне. Пры дучыне заробалі каваляк хлэба і падці куцелью для тых працоўных гаспадароў іх гаспадыня, якія, нігдзельчы не вольна, павярабллі сабе жытніе лён. Саша ніколі няма не прапа, не ўмела і з першых жа дзён зненалізіла гэтую архавічную працу. Манатоннае гучанне самапракці, няроўнае святло дучыны — то ўспышкі, то згасце, свіст ветру і крокі паліцыйскіх — усё гэта наганяла такую мулу і роспах, што

— У нашай вёсцы? — спытала заікаў-леная Саша.

— Не, у нашай хаце... У нас.

У куце было цёпла і яны дрына бачылі азыч аднаго, выразы на тварох. Але па руху, які зрабіла Саша, — неск шчыльней прыйшла маладу, Данік зразумёў, што гэта не моцна здзівіла і ўрадала. Бачыўся, каб яна не запярэчала, хлопцы сінюў у локаў, зашпаліў гораха і хутка:

— Твайго Пятра ніхто не бачыў, ніхто не ведае тут... Нават я і Поля... Камісару зрабіць дакументы на Пятра, быццам немцы адпусцілі яго, параненага, з лагера палонных. Ёсць жа такія выпадкі...

Саша аслушынала. Перш за ўсё сэрцаа аблекла страшэннаа думка, якая ніколі раней не з'яўлялася, — што яе Пеця можа быць у палоне, у адным з гэтых жудасных лагераў, пра якія яна чула. У кашмарных снах, у пакутлівых уяўленнях яна часам бачыла Пятра параненым, сцякаючым крывёю на абмерзлых скалах, у сінгах далёкай паўчыны. Але ні разу не бачыла яго ў палоне. Пеця, даскава, любя, жыццерадасны, і фансычкі палон — гэта не сумнівалася ў яе галаве. «Не, не, дэцля смерці, чым гэта? — крычала яе сэрца. Яна не чула далёкіх перахананіяў Даніка, які даваў:

— Ты павінаа зразумець, якая даласна мая ратунку... У нас яма ва ўсіх аносінных лагерах. Ты — медык, можаш палічыць яго рама. Чалавек хутчэй стане на ногі, чым дэцля ў ільным месцы.

Адагнаўшы, нарэшце, думкі аб палоне Пеця, Саша зьявіла, як чужы, незнамы чалавек прыедзе ў іх хату, і яны мусяць на змяніць яго мужам, Пецям, магічам, прыйдзеша нават на людзях абычя, падала вольнаа кабы не выдзляў яго, сьце... І ў гэты момант думай пра Пецю: дэ ён, што з ім? Чужы чалавек Ленку будзе называць свайой даяркой. Не, гэта нематчына. Яна можа выкананаа любое заданне, пайсці на смерць... Але толькі не гэта!

— Данік, я не магу... — прашпаліла яна... Ты зразумей... Я не ведаю, што з Пецяй, а ў гэты час чужы чалавек будзе жыць пад яго імем. Я не дадолю тавак прывратынаа. Заварушылася, заліпла Ленка.

— Спі, мая маленёка, заліпла мая ясна, — загуквала Саша маладу, прымаўляючы па-воськоваму плышчотна і мнагаслоўнаа. — Спі, мая ягладка. Нікога не бойся... ты з мамай. Нікоўна я не дам тебе пакрыўдзіць, сінюку маю неапагладжу.

— Значыцца, не можаш? — тузавуў яе за локаў Данік, перанічычычы размову з даяркой.

— Данік, ты не падумаў, як цяжка будзе ўсім нам... мее... Пышкаў я мяне, Данік, я жыла чалавек, — папарсіла яна ўмалючымі голасам.

— Данік, ты зразумей мяне правільна. Я не баюся, Данік!

На лініі агню

Аляксандр ІСБАХ

У спякотным летнім дзень 1944 года наш сямалёт прылятае на ўскраіне Мінска. Над горадам сталя гіганцкія слямы дыму.

Некалькі гадзін таму назад нашы войскі вызвалілі сталіцу Беларусі. У нас было тэрміновае, апэратыўнае заданне: даць харчеспандзію для франтовай гаспадары: «Першы дзень у вызваленым Мінску».

Мы крочым па вуліцах між руін, сярод дагарэлых дамоў, гутарым з жыхарамі, з байцамі, з партызанамі. Каля аднаго вогнішча ў торкім рэзюме стаюць некалькі ўжо лейтэнант-танкіст. Мы аклікуем яго.

— Я бібліятэкар, — сказаў лейтэнант, пазнавальна на імя, — тут знаходзілася мая бібліятэка, лепшая бібліятэка раёна. Калі ё ёсць ведаць, які багаты быў у мяне антыфашысцкі асялець.

У падарыў лейтэнанту маленькі зборнік антыфашысцкіх вершаў, напісаных зарубіжнымі паэтамі. Арагон, Бехер, Нерула... — Гэта будзе першая кніга майго будучага бібліятэчнага фонду, — усміхнуўся лейтэнант.

Я больш ніколі не сустракаў гэтага чалавека. Але я веру, што ён вярнуўся ў Мінск і зноў кіруе бібліятэкай, і сярод соцен тысяч таму дзе-небудзь стаіць і той маленькі антыфашысцкі зборнік. Ён не страціў свайго значэння і ў нашы дні. Бо фашызм зноў уявімае галаву, спрабуючы ўзнікнуць чалавечаму ў крываваму ваіну.

Апошнія падзеі ў Францыі, у Алжыры, спробы каланізатару задушыць незалежны рух у арабскіх краінах паказвалі ўсёму свету зварынае аблічча імперыялізма.

І зноў, як заўсёды, у дні, самыя небеспечныя для жыцця рэспублікі, французскія рабочыя пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі, а таксама інтэлігенцыі, якія заставалі лепшыя традыцыі часу супрацьфашызму, адным фронтам выступілі супраць фашызма.

Працяг супраць ваіны ў Алжыры з кожным днём усё смялей гучыць у сучаснай французскай літаратуры. Ён адчуваецца і ў публіцыстыцы, і ў мастацкай прозе, і ў вершах.

У адным з красавіцкіх нумароў штодзённіка «Летр Франсэ» апублікаваны палыміяны артыкул пісьменніка Мішэля дэль Кастылю, аўтара вядомых раманна «Гангі» і «Гітара». «Мы не можам больш маўчаць. Мы не маем права маўчаць. Маўчанне — гэта значыць зборнік... Мы павінны выбраць свой лад... Трэба, каб мы ведалі, каб мы пам'яталі пра тое, што ўся наша чалавечая адзкасць мабілізавана. Мы не можам больш маўчаць. І гэта не паміж арміяй і камуністамі, паміж арміяй і фашызмам, паміж імі і мінулым, паміж фашызмам і правамі чалавечымі, вострыя і рэзкія вершы, прасякнутыя горчучам і гневамі, прывядаюць зверскай бамбардзіроўцы туніскага сялянства Сакейт-Сізі-Юсеф Луі Арагон.

Шырокае вядомасць набыла кніга Анры Агэа «Допыт пад катанаваннем». Аўтар — прагрэсіўны французскі літаратар, былы кіраўнік газеты «Рэспубліканскі Алжыр», забароненай у свой час Сустэлем, іпераршым міністрам інфармацыі, быў кінуў у заснежаны французскімі парашуцтвамі: «Некаторыя алжырцы ведалі мяне ў твар: ім здаралася бачыць мяне раней на маніфестацыях, арганізаваных нашай газетай; другім было знаёма маё імя... Я паранешаму хадзіў заўсёды

голы да пояса, са слядамі удараў на чале, з парыванымі рукамі і гузіямі. — Яны разумеалі, што мяне каталілі таксама, як і іх, і праходзілі міма, гаварылі: «Мужней, брат!» У іх вахач сваяласла спачуванне, гарачае дружба і давер, і я двойчы ганарыўся тым, што мяне, еўрапейца, яны прынялі ў сваю сям'ю», — пісаў А. Агэа ў сваёй кнізе.

Прагрэсіўныя літаратары, аб'яднаныя ў Нацыянальным камітэце французскіх пісьменнікаў, вынеслі рашучы пратэст супраць забароны кнігі Агэа, таксама, як і супраць знішчэння брашур Жана-Поля Сартра, прывячанага падзеям у Алжыры.

Вайне ў Алжыры прысвечаны таксама выйшлішыя выданні кнігі П'ера-Ары Сімана «Супраць катанаванне», Жоржа Ары і Жава Вержэ «За Джамілу Бухі-рэд».

У пэўнай меры з кнігай Агэа перакаліцця невялікая апавесць Жана Веркера «На гэтым беразе». Герой Веркера не з'яўляецца актывным барацьбітом на вэаўдаль Алжыра, Гэта сумленны французскі інтэлігент, былы ўдзельнік Супрацьфашызму, які па-свойму шукае шляхоў да народа. Яго дапытваюць у Алжыры каты, сярод якіх вызначаецца яго стары знаёмы, былы «карацельскі малайчык», што ў гады ваіны прымаў да шырокага руху Супрацьфашызму, а цяпер стаў адным з актывных удзельнікаў пучка. Веркер паказвае лёс двух людзей, іх розныя шляхі, якія прывялі да процілеглых пазіцый, па розныя бакі барыкада.

Аповесць Жана Веркера цікава яшчэ і таму, што пісьменнік паказвае абстаноўку ў Алжыры, дамагае нам зразумець, як рыхтаваўся фашызмскі пучок.

Падзеям, якія пачыналіся пучку, зверскай ваіны ў Алжыры, прысвечаны і красавіцкі нумар часопіса «Ля муэльз крытык».

Пісьменнік Жан Канана нібы праявляе славаце «Я абнававаючы» Залі і Барбоса. Яго артыкул — палыміяны абнававаючы акт супраць рэакцыі і фашызма. Ён расказвае пра жорсткія рэпрэсіі супраць французскіх літаратараў, якія пісалі пра алжырскую ваіну, пра публіцыйскія дэманстрацыі супраць рэпрэсіў, пра забарону кнігі Агэа на другі дзень пасля артыкула ў рэакцыйнай газэце «Фігаро».

Такім жа палыміяны абурэннем супраць зверстваў у Алжыры, супраць рэакцыі, якаў ўзаскрэсла італьянскімі і французскімі макартызма, паміж сьміццуты надрукаваныя ў гэтым жа нумары «Нувель крытык» выступленні буйных аўчюных, літаратараў, дзельчю маістэа — прафэсару Мішэля Сімана, Жана Марсенака, Барабэ, рэжымэра Луі Дакена, пісьменніка П'ера дэ Лескура.

Асобнае месца сярод кніг, прысвечаных алжырскім звесткам, займае апошні твор Анры Стыля: «Мы будзем любіць адзін аднаго заўтра».

Анры Стыль даўно вядомы савецкаму чытачу як барацьбіт супраць несправядлівасці і гвалту. Ён раз рэакцыйныя кідалі яго ў турмы. Пісьменніку-каміўністу добра знаёмы заснежкі Сэнтэ. У сваіх шматлікіх артыкулах, надрукаваных у «Юманітэ», Анры Стыль не раз гнеўна кляўміў катаў алжырскага народа.

У новым рамане Стыля падзеі адбываюцца ў Алжыры. Дзевяне разгорнулася праз успаміны салата, рабочага ліцейшана іхна Раёна Марыя, які вярнуўся з Афрыкі.

У пралогу раманіст коратка расказвае аб перадаванні жыцці Раёна, аб яго баяшч, сьбрах. Узнікае лірычная лінія рамана: Раёна і Анні. Гэтыя раздзелы напісаны жыва, з удасцівым Стыль рэалістычным майстэрствам. І вось Раёна вырваны з усёй гэтай прычэпнай абстаноўкі. На яго надзіоць ваенную форму і пасылаюць у Алжыр.

І адразу ж, як пасля зацімнення на кінаэкраны, праз многія месяцы вяртаецца Раёна ў Алжыра. Гэта ўжо зусім не той Раёна, з якім мы пазнаёміліся на першых старонках рамана. Яго прыгатаюць страшныя успаміны. Гэтыя успаміны даюцца ў выглядзе адступленняў. Жудасныя каршы пастаянна ўзнікаюць перад Раёнавым — у час спаткання з Анні, у час работы ў іхну.

Ён не можа дараваць сабе таго, што адбылося ў Алжыры. Ён успамінае «парадныя прамоўны», якімі пачуццямі салдат перад адпраўкай у Алжыр. І страшныя каршы алжырскіх рэакцыянаў кадарам узнікаюць перад ім. Разбураюцца пачуццямі, забітыя алжырцы. Звар'яцелая жанчына з мэртвым лідцам на руках, якая ідзе па шырокай раўніне насустрач французскім карнікам...

«Выяваючы ваіны», — думае Раёна, — дзе мужнасць у тым, каб змагацца. І выяваючы ваіны, дзе мужнасць у тым, каб ухіліцца ад змагання, дзе забіваюць — злычынца».

Раёна не хацеў звабач алжырцаў. Яму давалася не прымаць удзелу ў непасрэдных карных апэрацыях. Але ў адным з іх французскі салдат сутыкнуўся з дэсэртажам алжырцамі, якія злілі ўмацаваныя пазіцыі ў скалах. Раёна стараўся не страціць, а калі на яго падарона глядзеў лейтэнант, — страляў туды, дзе нікога не было.

«Я менш бачыць быць забітым ці параненым, чым стаць забойца».

Усё ж адзін алжырац быў скошаным куляй Раёна. Але ён яшчэ жыў. Французы ўзялі яго ў палон. Яго па-зверску каталілі і потым забілі.

Гэтыя цяжкія успаміны атручваюць жыццё Раёна. Ён не можа казаць паранешаму, бо баішч, што заплячым цяпер дзельчю свайм каханнем. На гэтым заканчваецца раман Стыля. Несумненна, Раёна не быў больш не згодзе прымысціў Раёна ваяваць супраць алжырцаў.

Надаўна ў французскай газэце «Летр Франсэ» апублікаваны новы твэр шырыш Луі Арагона, які бачуць нашым, што палыме галаву ў Францыі. Арагон піша пелер істэрычным раманам, вядомым з перыядам «100 дзён Наполеона Баналарта. І вось вярнуў, сьміняючы рэакцыянаў, уварвалася ў творчыя планы паста-каміўніста.

Баналарцісцкім ветрам зноў палыме ў Францыі. Арагон удзельнічае ў антыфашысцкай дэманстрацыі ў Парыжы, у часе якой паліцыйскія паранілі пісьменніка Жоржа Ары і аўчюнага Жана П'ера Віжэ. Жорж Ары ў газэце, якую рэдагуе Арагон, друкуе гнеўны артыкул пільска генералу дэ Голю. Ён піша, што левая рука яго перабіта паліцыйскай дубінкай за тое, што ён сьпяваў «Марселью» на вуліцах Парыжа, але правая яшчэ можа трымаць пяро.

Барацьба з паліцыйскімі ваіны, з «катамчыцкімі» і кіданілістамі прысвечана і многія раманамі англійскіх пісьменнікаў. Дастанкова называе раманам Джэймса Олдрыджа «Дыпламат», «Герой пустынных гарызонтаў». «Я не хачу, каб ім прамаўляе: раман Камптона Макензі «Ракетная гарачка» — аб барацьбе народа супраць старэння ракетных баз у Англіі.

Яшчэ і яшчэ раз узнікае перад намі інтэрнацыянальная тэма, тэма святлоўскай «Грэнэад», якая заўсёды моцна гучала ў нашай савецкай літаратуры і якой мы надавалі недастатковую ўвагу ў апошнія гады.

Мы мала пішам аб барацьбе двух светлаў, аб барацьбе сацыялізма з капіталізмам, аб людзях, якіх там, на Захадзе, змагаюцца, не шкадуць свайго жыцця.

Ніхто не знаў гэтай баявой тэмы з нашай збраванія.

Гэта адна з самых значных, самых гарачых тэм нашай сучаснасці.

вае аб перадаванні жыцці Раёна, аб яго баяшч, сьбрах. Узнікае лірычная лінія рамана: Раёна і Анні. Гэтыя раздзелы напісаны жыва, з удасцівым Стыль рэалістычным майстэрствам. І вось Раёна вырваны з усёй гэтай прычэпнай абстаноўкі. На яго надзіоць ваенную форму і пасылаюць у Алжыр.

І адразу ж, як пасля зацімнення на кінаэкраны, праз многія месяцы вяртаецца Раёна ў Алжыра. Гэта ўжо зусім не той Раёна, з якім мы пазнаёміліся на першых старонках рамана. Яго прыгатаюць страшныя успаміны. Гэтыя успаміны даюцца ў выглядзе адступленняў. Жудасныя каршы пастаянна ўзнікаюць перад Раёнавым — у час спаткання з Анні, у час работы ў іхну.

Ён не можа дараваць сабе таго, што адбылося ў Алжыры. Ён успамінае «парадныя прамоўны», якімі пачуццямі салдат перад адпраўкай у Алжыр. І страшныя каршы алжырскіх рэакцыянаў кадарам узнікаюць перад ім. Разбураюцца пачуццямі, забітыя алжырцы. Звар'яцелая жанчына з мэртвым лідцам на руках, якая ідзе па шырокай раўніне насустрач французскім карнікам...

«Выяваючы ваіны», — думае Раёна, — дзе мужнасць у тым, каб змагацца. І выяваючы ваіны, дзе мужнасць у тым, каб ухіліцца ад змагання, дзе забіваюць — злычынца».

Раёна не хацеў звабач алжырцаў. Яму давалася не прымаць удзелу ў непасрэдных карных апэрацыях. Але ў адным з іх французскі салдат сутыкнуўся з дэсэртажам алжырцамі, якія злілі ўмацаваныя пазіцыі ў скалах. Раёна стараўся не страціць, а калі на яго падарона глядзеў лейтэнант, — страляў туды, дзе нікога не было.

«Я менш бачыць быць забітым ці параненым, чым стаць забойца».

Усё ж адзін алжырац быў скошаным куляй Раёна. Але ён яшчэ жыў. Французы ўзялі яго ў палон. Яго па-зверску каталілі і потым забілі.

Гэтыя цяжкія успаміны атручваюць жыццё Раёна. Ён не можа казаць паранешаму, бо баішч, што заплячым цяпер дзельчю свайм каханнем. На гэтым заканчваецца раман Стыля. Несумненна, Раёна не быў больш не згодзе прымысціў Раёна ваяваць супраць алжырцаў.

Надаўна ў французскай газэце «Летр Франсэ» апублікаваны новы твэр шырыш Луі Арагона, які бачуць нашым, што палыме галаву ў Францыі. Арагон піша пелер істэрычным раманам, вядомым з перыядам «100 дзён Наполеона Баналарта. І вось вярнуў, сьміняючы рэакцыянаў, уварвалася ў творчыя планы паста-каміўніста.

Баналарцісцкім ветрам зноў палыме ў Францыі. Арагон удзельнічае ў антыфашысцкай дэманстрацыі ў Парыжы, у часе якой паліцыйскія паранілі пісьменніка Жоржа Ары і аўчюнага Жана П'ера Віжэ. Жорж Ары ў газэце, якую рэдагуе Арагон, друкуе гнеўны артыкул пільска генералу дэ Голю. Ён піша, што левая рука яго перабіта паліцыйскай дубінкай за тое, што ён сьпяваў «Марселью» на вуліцах Парыжа, але правая яшчэ можа трымаць пяро.

Барацьба з паліцыйскімі ваіны, з «катамчыцкімі» і кіданілістамі прысвечана і многія раманамі англійскіх пісьменнікаў. Дастанкова называе раманам Джэймса Олдрыджа «Дыпламат», «Герой пустынных гарызонтаў». «Я не хачу, каб ім прамаўляе: раман Камптона Макензі «Ракетная гарачка» — аб барацьбе народа супраць старэння ракетных баз у Англіі.

Яшчэ і яшчэ раз узнікае перад намі інтэрнацыянальная тэма, тэма святлоўскай «Грэнэад», якая заўсёды моцна гучала ў нашай савецкай літаратуры і якой мы надавалі недастатковую ўвагу ў апошнія гады.

Мы мала пішам аб барацьбе двух светлаў, аб барацьбе сацыялізма з капіталізмам, аб людзях, якіх там, на Захадзе, змагаюцца, не шкадуць свайго жыцця.

Ніхто не знаў гэтай баявой тэмы з нашай збраванія.

Гэта адна з самых значных, самых гарачых тэм нашай сучаснасці.

Часопісы ў жніўні

«Полымя»

У восьмым нумары часопіса шырока прадстаўлена паэзія. Тут змешчаны паэма У. Дубоўкі «Перад імем любові», вершы К. Біраўкі, А. Вядуціна, А. Паатнера, С. Грахоўскага, Р. Баралужына, В. Зыблага.

Часопіс працягвае друкаваць раман І. Сіцова «Нагоды і радасці». Публікуюцца таксама кінасцэнарый А. Куляшова і А. Бучара «Чырвоныя аліцы», апаўданае французскага пісьменніка Анры Стыля «Месце Ванесе» і перакладзе С. Дорскага, нарыс А. Страхі «У пошуках шчасця».

М. Хведароніч выступіў у успамінамі пра паэта Алеся Гурла.

У раздзеле «Нубіцыстыка» — артыкул Н. Канадэна «Даля ішчасці Радзімы і нарады». Брыткія і біаграфія прадстаўлена артыкуламі І. Салаўя «Выправаванне часам» (аб палітычнай творчасці А. Александровіча), А. Адамовіча «Праблемы жанра рамана» рэцэнзія Н. Паленіца на зборнік Я. Непачаловіча «Мера любові».

«Беларусь»

У жніўні нумары часопіса змешчаны шматлікія матэрыялы, прысвечаныя гаспадарчым і культурным будаўніцтвам на Брэстчыне. Тут артыкулы сакратара Брэстскага абкома КПБ П. Махарава «Белічын перлыны», шырокага гарызонту», старэйшым калігаса «Сорак год Кастрычніцкага» Нінега раёна Т. Грыгор'ева «У галы Палеаса», змалюваў М. Пінчука «Народная скрыпка», карэспандэнці В. Барушка «Жыццё Макцікоўскага», С. Ізбейскага «Калі побач сабраў», фотатарыя «На Брэстчыне».

Мастацкая проза прадстаўлена апаўданаі А. Рылькі «Вясельны тракт і некамплектна кабыла», І. Пшанікава «Вароза шумела». Пад загалоўкам «Цяжкі пачатак» друкуецца ўрывак з новага рамана У. Карпава.

У восьмым нумары часопіса чытач знойдзе новыя вершы Н. Тарас, А. Рускага, урывак з вершаванай апавесці А. Зарыцкага «Раман Шапалыка», байку Э. Валасевіча «Кот і воўк».

Публікуюцца артыкул П. Герасімовіча пра творчы шлях мастака Я. А. Зайцава, А. Іс прывядаюць свой артыкул жыцці і творчай дзейнасці вядомага беларускага жывапісца В. Волкава. З артыкулам аб адбытых музычных мастацтва Беларусі выступіў Г. Загародні.

У раздзеле «Новыя кнігі» змешчаны рэцэнзіі Я. Казеі на зборнік А. Александровіча «Выбраныя», Я. Гердовіча на кнігу А. Алены «Іх першыя вітае сонца», В. Гапановіч рэцэнзію зборнік выбраных твораў Э. Астапенкі.

Скарбы беларускіх архіваў

Яшчэ ў першыя гады Савецкай улады (і чэрвеня 1918 г.) быў выданы дэкрэт за подпісам У. І. Леніна «Аб рэарганізацыі і цэнтралізацыі архіўнай справы». Ён быў паказаны ў аснову работы архіваў усёх савецкіх рэспублік, у тым ліку і Беларускай ССР.

Савецкая дзяржава ўзяла ўсе дзяржаўныя архівы ў свае рукі і дакументы сапраўднай гісторыі нашай Радзімы сталі належаць народу.

Да рэвалюцыі ў Беларусі існавалі толькі асобныя ведамасныя і прыватныя архівы, якія цяжка было карыстацца вучоным. Адзіны ў Беларусі архіў старажытных актаў, заснаваны яшчэ ў 60-х гадах XIX стагоддзя, царскі ўрад у мазах сваёй русіфікатарскай палітыкі ліквідаваў у 1902 г. і матэрыялы яго перавёў у Вільню.

Новы дзяржаўны архіўны фонд Беларусі ствараўся пры садзейнічці партыйных і савецкіх органаў і актывным удзеле працоўных. У выніку ў 1922 г. быў створаны Цэнтральны архіў БССР, падпарадкаваны непасрэдна ЦКВ БССР. Былі арганізаваны таксама спачатку павятоваы, а пасля акруговыя яго аддзяленні.

У гады даваенных пачатках архівы Беларусі многа прывялі: збіралі, захоўвалі, апісвалі дакументальныя матэрыялы і выкарыстоўвалі іх у народна-гаспадарчых, навуковых і даваенных мэтах.

У час Вялікай Айчыннай ваіны вялікая колькасць архіўных матэрыялаў была знішчана і вывезена ворагам, многія былі раскіданы і згублены. Шмат дзялося працаваць пасля ваіны работнікам архіваў, каб аднавіць работу сваіх устаноў.

У сучасны момант у Беларусі існуе вялікая сетка дзяржаўных архіваў, матэрыялы якіх адлюстроўваюць гісторыю беларускага народа, эканоміку і культуру краіны ад старажытных гадоў да нашых часаў.

Адна з асноўных задач пастаўленых Камуністычнай партыяй і Савецкім урадам перад дзяржаўнымі архівамі, — усёбаковае выкарыстанне іх дакументальных матэрыялаў у інтарэсах савецкай дзяржавы і народа. У выкананні гэтай задачы пасля ваіны дасягнуты значныя поспехі.

Архіўныя ўстановы ўмкнуліся аднаўляць партыяныя палыміяны, гаспадарчых, навукава-даследчых і іншых устаноў і арганізацый рэспублікі.

Пры пасляваенным аднаўленні народнай

гаспадары шырока выкарыстоўваліся дакументы дзяржаўных архіваў: планы, праекты, чарціжы, апісанні прадпрыемстваў, збудаванняў, помнікаў культуры.

Работнікам меліярацыйных органаў рэспублікі вельмі дапамагалі архіўныя матэрыялы пры складанні схем асушэння балот Палеаскай нізіны.

Многа было выяўлена дзяржаўнымі архівамі шчавіны матэрыялаў аб месцана-раджаных карысных выкапняў: каменнай і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і калійнай солей, мінеральных вады, гліны, пяску, далямітаў, крэйд, граніту, мергеля, торфу, балотных жалезных руд і інш.

Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС архівы далі работнікам сельскай гаспадаркі шмат матэрыялаў аб развіцці жыллагадоўлі, стане агратэхнікі і вырошчванні розных сельскагаспадарчых культур, павышэнні іх ураджайнасці, аб рабоце вопытных і палыміяны гаспадарак і гаспадарчых і кал